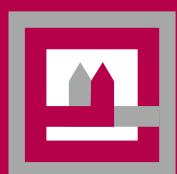

KERKBEHEER

In deze uitgave o.a.:

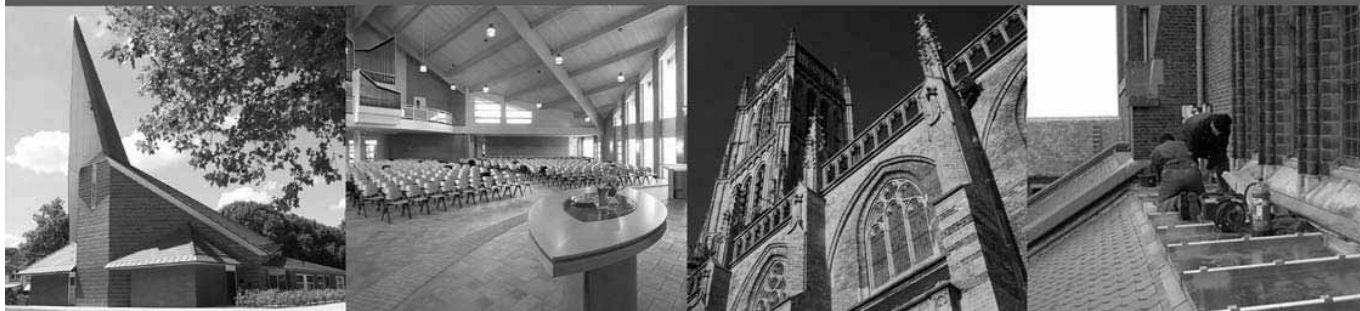
- Een samenvatting van de persconferentie actie Kerkbalans 2011
- Een lezing in Goes over aanpassingen van het BRIM en het beheer van monumentale kerkgebouwen
- Een samenvatting van de regio-bijeenkomsten van de afdeling Gelderland waarbij aandacht is gevraagd voor de archieven in de gemeenten. Aanleg uitbreiding, herinrichting en ruiming van de begraafplaats.

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

van hoogevest architecten

Bureau voor Architectuur en Restauratie
Bureau voor Consultancy
Bureau voor Architectuurhistorie Kariatiden

Van Hoogevest Architecten maakt plannen voor restauratie, nieuwbouw, onderhoud, herinrichting en herbestemming van kerkgebouwen. Uitgaande van duurzame oplossingen wordt het bouwproces door ons bureau begeleid van ontwerp tot en met oplevering van het werk.

Van Hoogevest Architecten BV
Westsingel 9 / 3811 BA Amersfoort
T 033 - 463 17 05 / E bureau@vanhoogevest.nl

www.vanhoogevest.nl / www.bouwenophistorie.nl

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheuvel.orgelbouw@wxs.nl
<http://vandenheuvel-orgelbouw.nl>

AMSTELWIJCKWEG 44 3316 BB DORDRECHT TEL. 078-6 17 95 40

De kracht in vellen offset.

 Roto Smeets

Roto Smeets Grafiservices

Grafiservices

Een bedrijf dat vecht voor de successen van zijn klanten. Of het nu gaat om vellen offset, pre-media, nabewerking, pre-distributie of distributie... Superstrong, sharp, safe & fast.

T 030 - 282 28 22
T 040 - 250 50 00

www.rsgrafiservices.nl

SLOOFF - ORGELBOUW

www.sloofforgelbouw.nl

Luijtenstraat 17
2941 CE Lekkerkerk

Tel.: 0180—68 15 62
e-mail: info@sloofforgelbouw.nl

Nieuwbouw
Restauratie
Stemmen en
Onderhoud

***Uw kerkzaal mag best met een concertzaal vergeleken worden als wij ons werk afgerond hebben...
Het is slim om bij ons ook een offerte aan te vragen...als u voor uw kerk kwaliteit wilt kopen ook als uw budget beperkt is....***

POWERVOICE digital van CANTOR dat is nodig als u voor sublieme verstaanbaarheid van spraak en muziek in uw kerkzaal kiest.

dialogo church sound

**T: 040- 2420840 E: info@cantorsound.nl Website: www.cantorsound.nl
Bewezen kwaliteit vraagt u aan via info@cantorsound.nl of ☎ 040- 420840**

Aanbevolen door kerkrentmeesters als het om kwaliteit gaat

Verantwoord lenen? SKG!

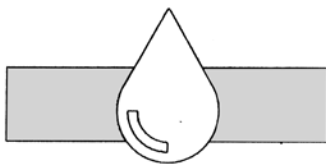
PKN kerken kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winstoogmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer. Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

Alpha Vochttechniek

Veelzijdig en al meer dan 32 jaar ervaring in:

- Injektiewerken - constructief
- waterdichtend
- Waterdicht maken van kelders
- Injekteren tegen optrekkend vocht
- Hydrothermische kelderisolatie
- Bestrijden van vochtoverlast in kruipruimten
- Hydrofoberen en verharderen van natuur- en baksteen
- Betonreparatiesystemen
- Renovatie- en restauratiepleisters
- Kunststof-vloersystemen

Postbus 409
4600 AK Bergen op Zoom
Telefoon: 0165-386200
E-mail: info@alphavochttechniek.com
Internet: www.alphavochttechniek.com

dekkerdrukwerken

hortensiastraat 10, 8903 JN leeuwarden
telefoon: (058) 233 00 00 www.dekkerdrukwerken.nl
u kunt nu ook via onze website bestellen, zie "webdrukkerij"

VOORDELIGE COLLECTEBONNEN

1,00	1,25	1,50	2,00	2,50	5,00
1,00	COLLECTEBONNEN				5,00

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA. PASSIE
VOOR MENS EN
TECHNIEK.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

Totaalconcept

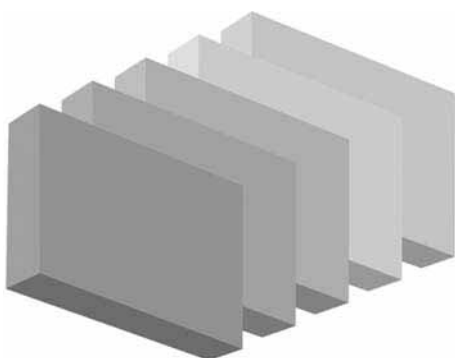
De kracht van de combinatie zorgt voor bekroond licht. Licht moet functioneel, sfeerverhogend en levend zijn. Dát is onze prestatie. Zowel de lichtarchitectuur als de technische installatie zijn bij ons in goede handen. De kroon op ons werk is bijzonder, letterlijk en figuurlijk. Letterlijk door de kroonluchters, figuurlijk met de kwaliteit van onze dienstverlening.

BEKROOND LICHT

**ELEKTROTECHNIEK
van den Berg bv**
LEUSDEN
www.elektrovdberg.nl
telefoon: 033-4941235

Brink & Kruen
www.brinkenvankeulen.nl
telefoon: 020-7370230

VERMEULEN LICHTARCHITECTUUR
Het bureau voor lichtadviezen op maat
Partners voor advies en ontwerp
www.lichtendekerker.nl
telefoon: 0315-346164

Advies over verwarming, ventilatie, regeling, verlichting, communicatie en energie voor:

- Nieuwbouw
- Verbouw
- Vervanging
- Klimaat- en vochtklachten
- Renovatie
- Uitbreiding
- Onderhoud

NIAG

**Nederlandse
Installatie
Adviesgroep**

NIAG geeft adviezen voor bijvoorbeeld verwarming en ventilatie van uw kerkgebouw. Het behoud van het orgel, gebouw en het comfort van de kerkbezoeker staan hierbij centraal.

Het Spaarne 37
8253 PE Dronten
Postbus 297
8250 AG Dronten
T 0321 – 38 77 66
F 0321 – 38 77 60
E info@niag.nl
W www.niag.nl

*“Uw advies,
onze zorg!”*

Adviseur:
**VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN**

AEC
algemene associatie van energieconsulenten

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Mijnsheerenland, voorzitter
Mr. J.G.H. Krajenbrink, Oegstgeest, vice-voorzitter
Drs. C. de Raadt, Bodegraven, secretaris
W.G. Roseboom, Nieuwegein, 2e secretaris-penningmeester
Ing. D.J. van Cuilenburg AA/MA, Leiden, penningmeester
mevr. E.J. Steensma-Dijk, Buitenpost, lid en
M.G.R. Barendrecht, Maassluis, lid

Ereleden

D.G. Bijl, Th.L. van Hazel en
drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,
H.L. Roth en R.M. Belder, eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
3311 KS Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl;
Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 22,- per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen € 20,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 18,- per abonnement. Abonnementsprijs voor niet-leden € 25,- per abonnement.
Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW.
ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

Roto Smeets Grafiservices

Oplage

7.000 ex.
© februari 2011

INHOUDSOPGAVE

Meer dan alleen	47
Persconferentie Kerkbalans 2011	48
Telefoonnummer SBKG Zuid-Holland	52
Aanpassingen BRIM en het beheer van monumentale kerkgebouwen	53
Kerkinterieur mag niet verloren gaan	56
In memoriam E.J. Mathies	57
Voorjaarsbijeenkomsten provinciale afdelingen 2011	57
Arbeidsvoorwaarden kerkelijke medewerkers	58
Handboek loonheffingen niet op papier	58
Grote Kerk Elburg enkele maanden dicht	58
Handleiding opgraven en ruimen van LOB	59
Noorderkerk Ede gaat dicht	60
Witte kerk Bergen te koop	60
Kerkelijk centrum Harmelen in gebruik	60
Aandacht voor de archieven van de kerkelijke gemeente	61
Kalender voor de kerkrentmeesters	63
Met Kerkbalans het jaar rond	64
Stichting koopt kerk Schiedam	64
Kerkarchief Echteld overgezet	64
Opheffing dreigt voor LOK	64
Kerkelijk erfgoed tussen wal en schip	65
Verslag voorlichtingsbijeenkomsten kerkelijke begraafplaatsen (3)	68
SBKG Friesland wil eerlijker verdeling van monumenten budget	69
Zorg voor de veiligheid in kerkgebouwen	70
Communicatie tijdens regiobijeenkomsten afdeling Drenthe	71
Orgel in Sexbierum uitgebreid met 81 houten pijpen	73
De orgelbank	73
Driekwart kerken heeft website	73
Draaginsignes bij jubilea	74
Grafmonumenten in kerk Dreischor	75

Mr. P.A. de Lange

“Meer dan alleen”, is een wat cryptische uitdrukking. Je denkt dan al snel aan “samen”. Of aan het feit dat het een onvolledige zin is en aanvulling behoeft: “Samen bereik je meer dan alleen!”

Met volle overtuiging kozen we voor het onderwerp “organisatie” als thema voor het komende VKB-congres op zaterdag 9 april in Ede. Toch levert het begrip “organisatie” wat hoofdbreken op om het concreet handen en voeten te geven. Het is een te algemeen begrip om u extra te interesseren voor het congres. Enerzijds doordat er aan organiseren heel veel verschillende facetten zitten, en anderzijds doordat het begrip als containerbegrip daardoor wat vaag blijft.

In de “Van Dale” stuiten we bij “organiseren” op: “van organen voorzien”. Op het eerste gezicht niet direct wat we zoeken. In een gezond lichaam werken de organen goed samen, en als een orgaan niet goed functioneert, moet er een arts aan te pas komen. Maar ook de kerkelijke gemeente heeft veel organen als college van kerkrentmeesters, kerkenraad, college van diakenen etc. En binnen het college van kerkrentmeesters zijn er weer verbindingen naar organen voor geldwerving, gebouwenonderhoud, personeelsvraagstukken. “Goed samenwerken” is dan ook een belangrijk aspect in de beschrijving van de “Van Dale”. En daarmee krijgen we toch een lijn te pakken waar we wat mee kunnen, een rode draad om het zo uit te drukken. Een goede organisatie heeft alles te maken met goed samenwerken.

Samenwerken is een actueel thema in de kerk: samenwerking, combinaties, federatie, fusie, regionale clustering etc. Soms vanuit de bedreiging van het zelfstandig voortbestaan, maar ook vanuit kansen om samen meer te bereiken dan alleen. De praktijk laat wel zien dat samenwerken best complex is. Samenwerking kan gezocht worden vanuit verschillende motieven: gaat het om kostenbesparingen (samen een predikant of een kerkgebouw), om een stevigere positie bij krimp, of om de benutting van aanvullende competenties (de ene predikant is beter in jeugdwerk, de andere in bejaarden-

Meer dan alleen

werk; de predikant is beter academisch gevormd voor toerusting, de kerkelijk werker kan beter praktisch organiseren)? Samenwerking kan betrekking hebben op verschillende niveaus: heel operationeel bij de productie van een kerkblad, het uitbesteden van een administratie; meer tactisch bij de uitwisseling van predikanten of kerkmusici; of zelfs heel strategisch met een gezamenlijk beleid. Ook het ambitieniveau kan fors verschillen: voorzichtige stappen voorwaarts die kunnen uitgroeien tot een meer intensieve samenwerking, of meteen meters maken.

Tijdens het congres komt het aspect samenwerking voortdurend aan de orde. Soms heel expliciet, zoals in de workshop van Bart van Noord over clustervorming bij gemeenten (een project van de landelijke kerk), maar ook als het gaat om de rol van financiën in het beleidsproces van een gemeente gaat het zeker niet over een solo-activiteit van het college. Ook van de hoofdlindeider — CNV-voorzitter Jaap Smit — mogen we hier aandacht voor verwachten.

Eén van de actuele en cruciale organisatie-projecten voor uw gemeente is dit jaar de uitrol van de LedenRegistratie Protestantse Kerk (LRP). Typisch een project waarbij het niet alleen gaat om een stuk software, maar er ook aandacht moet zijn voor de mensen (kennis en kunde) en de procedures binnen uw gemeente. Samenwerking en afstemming is nodig tussen de verschillende functies als lokaal beheer, ledenregistratie en bijdragenadministratie, waarbij er weer dwarsverbanden zijn met boekhouding en bijvoorbeeld pastoraat. Besloten is om aan deze actuele ontwikkeling een plenaire workshop te wijden.

Voldoende inhoudelijke redenen om op zaterdag 9 april a.s. naar Ede te komen met uw collega's. Maar ook de grotere beurs en de onderlinge ontmoeting moet u natuurlijk niet missen. We zouden het haast over het hoofd zien, omdat het zo vanzelfsprekend is, maar het hele bestaan van onze vereniging is een zaak van samen de krachten bundelen, zodat we samen meer bereiken dan alleen. Juist op een VKB-congres wordt duidelijk dat u en uw gemeente er niet alleen voor staan!

In het najaar van 2010 verscheen de 19^e en herziene druk van de

Handleiding ten dienste van kerkrentmeesters

Voor de kerkrentmeesters is dit een onmisbaar naslagwerk waarin vrijwel alle onderwerpen worden besproken waarmee de kerkrentmeester dagelijks te maken kan hebben.

Bestellingen te richten aan: VKB, Postbus 176, 3300 AD Dordrecht, tel. 078 – 63 93 666,
e-mail info@kerkrentmeester.nl.

Werk aan de winkel, kansen genoeg voor de toekomst

Op 13 januari jl. belegde de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG) op het Protestants Landelijk Dienstencentrum in Utrecht een persconferentie bij de start van de actie Kerkbalans 2011, die onder het motto "Een kerk is van blijvende waarde" van 16 tot 30 januari 2011 gehouden werd. Tijdens deze perspresentatie, die geleid werd door drs. B.J.J. Elbertse, hoofd Pers & Communicatie van de Rooms-Katholieke Kerk, voerden de voorzitter van de ICG, drs. E.F.J. Duijsens, en de heer G.L. Westerveld, bestuurslid van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland, het woord.

Lichte daling

De heer Duijsens gaf eerst een toelichting op de financiële situatie in de Rooms-Katholieke Kerk. Hij verwees naar de ontwikkelingen van Kerkbalans Nieuwe Stijl en constateerde voor de R.-K. Kerk een stabilisatie van de inkomstenontwikkeling. In de Protestantse Kerk in Nederland zijn de inkomsten nog gestegen, maar in de Rooms-Katholieke Kerk vertonen de cijfers over 2009 (€ 114,6 miljoen) een lichte daling ten opzichte van 2008 (€ 115,3 miljoen). Dit in tegenstelling tot de voorafgaande jaren toen de inkomstenontwikkeling de inflatie nog kon bijhouden. Overigens zijn er per bisdom relatief grote verschillen waarneembaar. De ontwikkeling in de bisdommen van Groningen-Leeuwarden, Haarlem-Amsterdam en Breda blijven vrijwel stabiel. In de bisdommen van Rotterdam en Utrecht stijgen de inkomsten uit Kerkbalans met resp. 1,4 en 2,2 pct., terwijl de bisdommen van Roermond en 's-Hertogenbosch hun inkomsten uit Kerkbalans zien dalen met resp. 1,5 en 2,6 pct.

Naast de problematiek van fusies van parochies, afstoting van kerkgebouwen (in 2010 zijn er 13 kerkgebouwen buiten gebruik gesteld, terwijl er 1 nieuw kerk in gebruik is genomen) is de Rooms-Katholieke Kerk in het afgelopen jaar publicitair veel in het nieuws geweest als gevolg van het seksueel misbruik.

Maar Kerkbalans is en blijft een aangelegenheid van de lokale parochie die in toenemende mate met een financieel tekort in de exploitatie wordt geconfronteerd. Met name de problematiek rondom de kerkgebouwen (onderhoud en restauratie) blijft een punt van grote zorg, aldus de heer Duijsens.

Plaats van evangelieverkondiging, bron van zingeving en spiritualiteit

Vervolgens gaf de heer Westerveld zijn toelichting op de start van Kerkbalans 2011. De heer Westerveld, die tot begin 2010 penningmeester was van de VKB en van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving, is in het najaar 2010 door de generale synode benoemd tot bestuurslid van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland waaronder o.m. ook de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (RPG) ressorteert. Bij de start van Kerkbalans 2011 met als thema "Een kerk is van blijvende waarde", wordt dit jaar het accent gelegd op de waarde van de kerk als plaats van evangelieverkondiging, bron van zingeving en spiritualiteit. We kijken terug op 2010 en vervolgens gaat het over kansen voor de toekomst die we putten uit de vandaag verstrekte informatie, zo begon de heer Westerveld zijn toelichting op de cijfers van de Protestantse Kerk in Nederland. Hij wees erop dat de cijfers die hij verstrekte, afkomstig zijn uit de

De heer Westerveld geeft een toelichting op de financiële stukken.

inlichtingenstaten van de RPG en de opgaven van gemeenten aan de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland.

Resultaten

"Als het gaat om de absolute getallen is er sprake van een stabilisatie van inkomsten. De actie Kerkbalans heeft een bedrag van circa € 194 miljoen opgeleverd, welk bedrag 68 pct. van de inkomsten in de plaatselijke gemeenten vormt. Daarnaast is er nog eens 16 pct. aan niet-levend geld (o.a. huur-, pachten en renteopbrengst) en een restant van eveneens 16 pct. dat uit de collecteopbrengst moet komen. Wanneer een plaatselijke gemeente als een bedrijf wordt gezien, lijkt me dit geen slechte start zo aan het begin van het jaar. Toch plaats ik daar zo meteen wat kanttekeningen bij. Ook nu is er weer een stijging van de bijdrage per lid, namelijk van € 91 naar € 93. Maar om de plaatselijke gemeente in stand te houden, is dat ook broodnodig, want de statistische jaarbrief van oktober 2010 laat een krimpende en vergrijzende kerk zien. Daar ligt een grote

opgave voor de plaatselijke gemeenten.”

De heer Westerveld wees er op dat 58 pct. van de gemeenten die hun opbrengsten uit Kerkbalans zien groeien, dit toeschrijven aan Kerkbalans Nieuwe Stijl (Verbreden en verdiepen), waarvan zij sommige onderdelen toepassen. De helft van de gemeenten ziet zijn inkomsten stijgen. Globaal genomen ziet 10 pct. van de gemeenten hun inkomsten met meer dan 5 pct. stijgen met een enkele uitschieter van boven de 20 pct.

Kansen voor de gemeenten

Uit de gegevens die de RPG van de gemeenten kreeg, blijkt dat 42 pct. van de gemeenten Kerkbalans Nieuwe Stijl niet toepast. Maar ook al is er nog geen evaluatie van 'Verbreden en Verdiepen' toegepast, de heer Westerveld stelde nu reeds vast dat wanneer de juiste elementen op de goede manier worden ingezet er spectaculaire financiële resultaten met Kerkbalans Nieuwe Stijl geboekt kunnen worden. Het feit dat er nog zoveel gemeenten geen reden zien om een bewezen andere aanpak van de geldwerving, naast de traditionele actie Kerkbalans, te introduceren zou er op kunnen duiden dat men nog in de gelukkige omstandigheden verkeert een sluitende begroting te hebben. Ook is het bekend dat er gemeenten zijn die de actie Kerkbalans niet echt nodig hebben om het voorgenomen beleid financieel verantwoord tot uitvoering te brengen.

Kans 1: Juiste elementen inzetten bij Kerkbalans Nieuwe Stijl

De heer Westerveld: "Ik ben ervan overtuigd dat als voorgenomen beleid financieel niet haalbaar lijkt, dit na een grondige analyse van het geefgedrag van de gemeente en het inzetten van de juiste elementen uit Kerkbalans Nieuwe Stijl, financieel wel haalbaar gemaakt kan worden. Voor de gemeenten die Kerkbalans Nieuwe Stijl nog niet toepassen, zie ik mogelijkheden voor de toekomst. We moeten wel zorgen dat iedere generatie kerkrentmeesters laagdrempelig de ideeën om tot betere resultaten te komen, tot zich kan nemen. Dat kan b.v. in het opgezette E-learningprogramma van de VKB, waarbij ik mij aparte modules over dit onderwerp in de nabije toekomst kan voorstellen. Gemeenteadviseurs kerkbeheer en adviseurs Kerkbalans staan schouder aan schouder om plaatselijke gemeenten te helpen bij enerzijds het bewust maken van de resultaten van Kerkbalans Nieuwe Stijl en anderzijds hen te ondersteunen bij het opzetten van deze nieuwe geldwervingsstrategie."

Kans 2: LRP biedt kerkrentmeesters goede selectiemogelijkheden

De heer Westerveld was ervan overtuigd dat de invoering van de nieuwe Leden Registratie Protestantse Kerk (LRP) ook de colleges van kerkrentmeesters enorm zal helpen om tot een goede selectie van doelgroepen te komen. Dat bespaart veel zoekwerk waar kerkrentmeesters vaak tegen aan zitten te

kijken. Hij heeft de selectiemogelijkheden in het nieuwe systeem gezien en is ervan overtuigd dat een compleet actuele ledenregistratie in combinatie met de bijdragenadministratie, er aan bijdraagt dat men een doelgroepenbeleid veel nauwkeuriger kan definiëren, waarmee ook de scoringskansen vergroot worden.

Kans 3: Collecte eigen gemeente laten vervallen

"In het begin van mijn inleiding noemde ik dat 16 pct. van de inkomsten van de gemeenten uit collecten bestaat en vergeleek ik de gemeente, die haar inkomsten voor 84 pct. aan het begin van het jaar "hard" heeft, met een bedrijf. Die vergelijking gaat voor een groot aantal aspecten op, maar m.i. van de zekerheid van het inkomen niet. Voor een plaatselijke gemeente geldt voor mij als ideaal dat voorgenomen beleid financieel door de gemeenteleden meerjarig wordt afgedekt.

In de plaatselijke gemeenten, die samen de Protestantse Kerk in Nederland vormen, krijgt de evangelieverkondiging gestalte. De financiering van de kosten verbonden aan de voortgang van de evangelieverkondiging mag geen punt van zorg zijn, want dat leidt af van de hoofdzaak. Maar al te vaak wordt de geldwerving voor de plaatselijke gemeente gezien als geldwerving voor een goed doel. Dat is een plaatselijke gemeente niet. Het evangelie mag plaatselijk verkondigd worden en ►

De perspresentatie namens de deelnemende kerkgenootschappen. Van links naar rechts: G.L. Westerveld, drs. B.J.J. Elbertse en drs. E.F.J. Duijsens.

Bij de entree van het Protestants Landelijk Dienstencentrum is Kerkbalans duidelijk zichtbaar.

uitgedragen worden naar een ieder die er van wil horen. Dat moet gefaciliteerd worden en daar is geld voor nodig. De gemeenteleden mogen daarop worden aangesproken en uit dankbaarheid mogen zij hun verantwoordelijkheid nemen, een ieder naar zijn vermogen bij te dragen. Een primaire verantwoordelijkheid van de gemeenteleden is het mogelijk maken van de evangelieverkondiging in de plaatselijke gemeente.

Daarom pleit ik voor het afschaffen van het collecteren tijdens de eredienst voor de eigen gemeente. De gemeenteleden moeten de begroting afdekken met hun toezeggingen voor de komende jaren in het kader van de actie Kerkbalans. Daarover moet het gesprek in de gemeente op gang worden gebracht.

Er valt dan nog genoeg te collecteren voor plaatselijke en bovenplaatselijke projecten waar men uit overtuiging aan kan geven. Christelijk Nederland is zich daarvan ook bewust en neemt ook die verantwoordelijkheid, want van de miljoenen die jaarlijks aan charitas in Nederland worden gecollecteerd neemt 45 pct. van onze gemeenteleden voor hun rekening. De Protestantse Kerk in Nederland gaat beginnen aan een pilot voor integrale geldwerving die gericht is op de samenwerking tussen plaatselijke gemeente en Dienstenorganisatie om zo te komen tot een verhoging

van de resultaten van de fondswerwing. Daarin nemen de collecten (de giften uit dankbaarheid!) in de erediensten ook een prominente plaats in."

Kans 4: "Geef de Kerk een kindsdeel"

De heer Westerveld stelde vast dat 16 pct. van de inkomsten bestaat uit niet-levend geld, ook wel dood geld of inkomsten uit beleggingen en kapitalen genoemd. Dat betekent dus dat 16 pct. van onze begroting wordt gedekt dankzij de inspanningen die ons voorgeslacht hebben geleverd. Het voorgeslacht heeft ons een hoeveelheid onroerend nagelaten, wat kerkrentmeesters wel eens

wat hoofdbreken kost, maar ze dekt een deel van de kosten die verband houden met de voortgang van de evangelieverkondiging. Dat lijkt me iets om dankbaar voor te zijn, maar het roept ook een vraag op, namelijk: "Wat doen wij er aan dat gegarandeerd wordt dat de evangelieverkondiging ook aan ons nageslacht wordt verkondigd?"

De heer Westerveld verwees naar de statistische jaarbrief van oktober 2010 waaruit o.m. blijkt dat de Kerk circa 800.000 leden heeft in de leeftijd van 40-64 jaar, waarvan de helft belijdend lid is. Daarnaast zijn er nog circa 400.000 belijdende leden boven de 65 jaar. In het kader van "het voorgeslacht helpt de evangelieverkondiging mogelijk te maken voor het nageslacht" beschikken we over een geweldig potentieel aan leden om dit mogelijk te maken. Via de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer en de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland is de actie "Geef de Kerk een kindsdeel" gestart om zo ook via legatering onze verantwoordelijkheid voor de evangelieverkondiging voor de langere termijn veilig te stellen.

Kortom: er is werk aan de winkel en er zijn kansen genoeg voor de toekomst, zo besloot de heer Westerveld zijn presentatie van cijfers en feiten bij de start van de actie Kerkbalans 2011.

Ook aan de buitenkant van het Protestants Landelijk Dienstencentrum werd Kerkbalans aangeduid.

Veel vragen van de pers

R.M. Belder

Na de presentatie van de cijfers door de vertegenwoordigers van de Rooms-Katholieke Kerk en de Protestantse Kerk in Nederland tijdens de persconferentie over de Actie Kerkbalans 2011, krijgt op 13 januari de pers gelegenheid vragen te stellen. Deze vragenronde werd geleid door de heer drs. B.J.J. Elbertse, hoofd Pers & communicatie van de R.-K. Kerk.

De heer Wim Schrijver van de Leeuwarder Courant vond dat er bij de Rooms-Katholieke Kerk eerder sprake is van een stagnatie van de inkomstenontwikkeling dan van een stabilisatie, waarover ICG-voorzitter Duijsens had gesproken. De heer Duijsens deelde mee dat de oorzaken van de teruggang in inkomsten nog onderzocht zullen worden, maar vast staat dat Kerkbalans Nieuwe Stijl in de parochies verder geactiveerd moet worden. In bepaalde situaties kunnen economische aspecten waarmee parochianen geconfronteerd worden een rol spelen. Overigens zag hij voor de Rooms-Katholieke Kerk ook kansen om de randkerkelijk te bereiken.

Omslag

De vertegenwoordiger van het Nederlands Dagblad was van mening dat het op basis van de inkomstenontwikkeling gedurende de afgelopen jaren te verwachten was dat er een omslag zou komen.

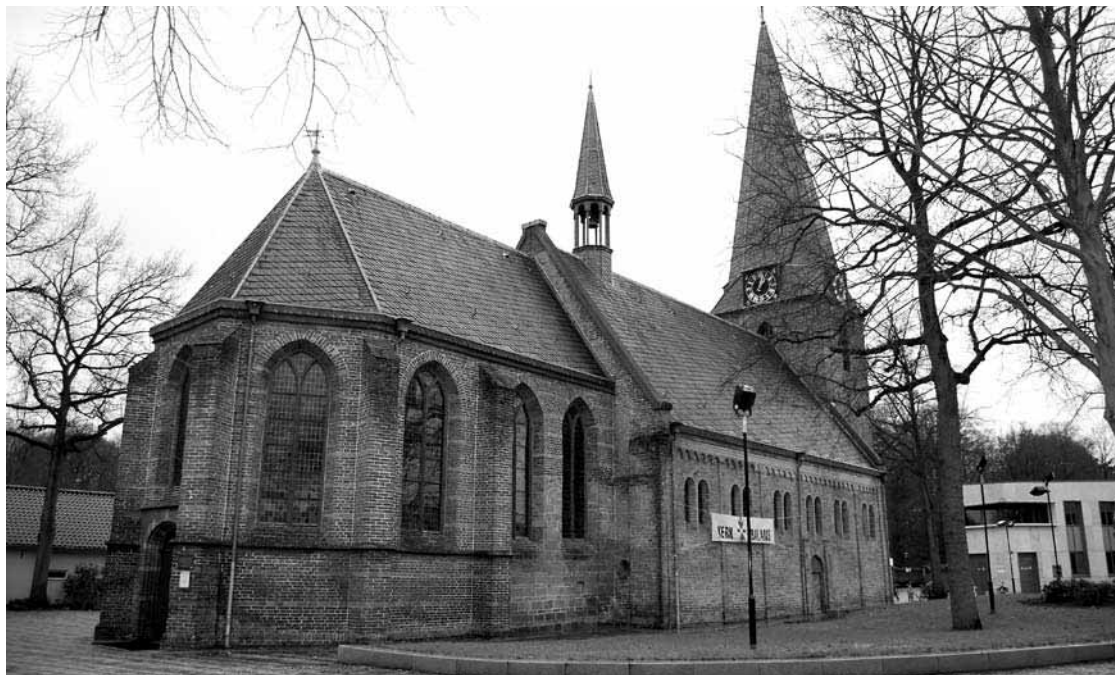
De heer Duijsens, die erop wees dat ook de Rooms-Katholieke Kerk met krimp te maken heeft, merkte op dat de financiële situatie per bisdom verschilt, zoals hij in zijn toelichting ook al aangaf. Naar zijn mening is er echter nog veel veld bij de jongeren te winnen, waarvoor de ouderen zich zullen moeten inzetten. Maar hij gaf toe dat het geen verrassing was dat op een gegeven moment het kantelpunt moest komen. Nog

niet duidelijk is of dit een trendbreuk is dan wel dat het als een incident moet worden beschouwd. De exploitatie in veel parochies staan onder zware druk. Een belangrijke kostenpost vormen het onderhoud en de voorziening van de kerkelijke gebouwen. Dat leidt tot fusie van parochies, afstoting van kerkelijke gebouwen en schaalver-

groting (verdichting), wat gepaard gaat met veel emoties. Er wordt over nagedacht om vanuit een centraal punt de parochies bij deze nieuwe situatie te gaan ondersteunen. Een vertegenwoordiger van de Omroep Noord-Nederland vroeg waarom de Rooms-Katholieke Kerk haar regels omtrent het nevengebruik van kerkgebouwen heeft ►

De Grote kerk van de protestantse gemeente Driebergen.

De Maartenskerk van de protestantse gemeente Doorn.

aangescherpt. De heer Duijsens deelde mee dat de Rooms-Katholieke Kerk geen traditie kent over het nevengebruik van kerkgebouwen, zoals dat het geval is in de Protestantse Kerk in Nederland. Het kerkgebouw moet vanuit de Rooms-Katholieke traditie veel meer als een sacraliteit worden beschouwd. Per bisdom wordt hierover verschillend gedacht, maar duidelijk is wel dat de opbrengst van verhuur weinig zoden aan de dijk zet.

Collecten afschaffen?

De vertegenwoordiger van Omroep RKK vroeg de heer Duijsens of ook de Rooms-Katholieke Kerk overweegt haar collecten voor eigen parochie af te schaffen, waarover de heer G.L. Westerveld in zijn inleiding sprak. De heer Duijsens deelde mee dat deze visie over het afschaffen van collecteren voor de eigen parochie nieuw is. In het kader van de inkomstenstroom van de parochies vormt de opbrengst van collecten voor de eigen parochie een wezenlijk aandeel. Hij verwacht niet dat men dit op korte termijn zal veranderen.

De heer Westerveld voegde er ter verduidelijking nog aan toe dat hij niet gezegd heeft dat er collecten moeten vervallen, maar dat naar zijn visie de *collecte ten behoeve van de eigen gemeente* niet meer behoort plaats te vinden. De instandhouding van de evangelieverkondiging in de eigen gemeente is een zaak die uit de opbrengst van de verantwoorde-

lijkheid van de gemeenteleden (Kerkbalans) gefinancierd behoort te worden.

De vertegenwoordiger van het Nederlands Dagblad vond de suggestie van de heer Westerveld, om tijdens de eredienst geen collecte meer te houden voor de eigen gemeente, een mooi uitgangspunt. Maar hij vroeg zich af in hoeverre dit in de praktijk reëel is. De heer Westerveld deelde mee dat het hem niet bekend is of dit in de praktijk een reëel standpunt blijkt te zijn. Duidelijk is wel dat van gemeenteleden verwacht wordt dat zij, gelet op hun verantwoordelijkheid voor de instandhouding van de eigen gemeente, een duidelijk verschil moeten maken tussen "charitas" en "verantwoordelijkheid". Kerkenraden doen er goed aan dit onderwerp eens tijdens een gemeenteeavond aan de orde te stellen.

Reacties

De heer Teun-Jan Tabak van KRO Kruispunt Radio wees op het feit dat het in de protestantse gemeenten zo is dat er in de praktijk meer wordt gegeven dan aanvankelijk is toegezegd. Hij vraagt of dit beeld zich ook in de parochies voordoet. De heer Duijsens deelde mee dat ook bij de parochies blijkt dat de werkelijke opbrengst aan kerkbijdragen hoger is dan aanvankelijk op basis van de eerste toezeggingen was vastgesteld.

De heer Tabak stelde verder vast dat het toch vrij lastig is om Kerkbalans-

lopers te motiveren om alle kritiek die zij over zich heen krijgen naar aanleiding van het seksueel misbruik, te verwerken.

De heer Duijsens was van mening dat dit in bepaalde gevallen een probleem kan zijn. Overigens is Kerkbalans een aangelegenheid ten behoeve van de plaatselijke parochies. In die vele parochies waar zich gelukkig dergelijke zaken niet hebben voorgedaan, verwacht hij geen negatieve reacties op het bijdragepatroon voor de actie Kerkbalans 2011.

De heer Schrijver van de Leeuwarder Courant vroeg naar de evaluatie van de actie Kerkbalans Nieuwe Stijl en informeerde of er nog Kerkbalans Awards worden uitgereikt. De heer Elbertse deelde mee dat in het komende voorjaar nadere informatie te verwachten is over de evaluatie van Kerkbalans Nieuwe Stijl. Hij zette uiteen dat eerder afgesproken was dat de toekenning van Kerkbalans Awards voor een paar jaar zou gelden. Daarna sloot hij de persconferentie over de actie Kerkbalans 2011.

Telefoonnummer SBKG Zuid-Holland

In het artikel "Overlegorgaan SBKG-en" in het vorige nummer van "Kerkbeheer" is op pagina 15 een onjuist telefoonnummer vermeld van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Zuid-Holland. Het juiste telefoonnummer is: **078 – 676 2276**

Aanpassingen BRIM en het beheer van monumentale kerkgebouwen

R.M. Belder

Op 21 oktober 2010 hield Rothuizen van Doorn 't Hooft, Architecten Stedenbouwkundigen B.V. (RDH) in de Westerkerk te Goes een minisymposium over wat de aanpassingen van het BRIM (Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten) en de MoMo (Modernisering Monumentenzorg) betekenen voor de eigenaren van kerkgebouwen.

Opzet

In zijn welkomstwoord wees de heer T. Tuinhof van RDH op de bedoeling van deze bijeenkomst, namelijk toelichting op de wijzigingen in het BRIM (Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten) die per 1 januari 2011 ingaan, de dagelijkse praktijk waarmee kerkrentmeesters in het kader van het onderhoud en restauratie van kerkgebouwen te maken hebben en de betekenis van zijn bedrijf ten dienste van o.m. de plaatselijke kerkelijke gemeenten. Er is door RDH een projectgroep Historische Gebouwen ingesteld waarvan de leden veel affiniteit hebben met het gebouwde erfgoed. De projectgroep heeft inmiddels een schat aan ervaring en vakmanschap opgebouwd en kent alle ontwikkelingen op het gebied van consolidatie van oude bouwwerken. De betrokken mensen verrichten de gebruikelijke architectenwerkzaamheden op alle gebieden, zoals restauratie- en onderhoudsplannen, restauratieonderzoek, herbestemming van monumenten, jonge monumenten en bijzondere projecten.

De heer Tuinhof vertelde dat zijn bedrijf een werkgebied heeft dat zich tot Midden-Nederland uitstrekt, maar dat veel kerkelijke gemeenten in Zeeland van de diensten van RDH gebruik maken. Voor 32 kerkelijke gemeenten heeft men onderhoudsplannen gemaakt. Tenslotte vertoonde hij een aantal beelden waaruit bleek dat RDH betrokken is bij een aantal voorbereidingen van ook grote restauraties als die van de Eusebiuskerk te Arnhem.

Eenvoudiger van opzet

Nadat door de heer E.J. Brans, architect verbonden aan RDH, een toelichting op het programma was gegeven, hield mev. ir. R.S. Pekaar een inleiding over het BRIM, waarvan per 1 januari 2011 een aantal wijzigingen zal ingaan. Het BRIM, zoals dat enkele jaren geleden van kracht geworden is, kenmerkt zich o.a. door het aanleveren van: instandhoudingsplannen; inspectierapporten, 6 jarenbegroting, werkschrijvingen/bestek en foto's en/of tekeningen.

Ten opzichte van het BRIM zoals die tot eind 2010 geldt, is de regeling eenvoudiger geworden, zowel de procedure als de indeling in monumenttypen. In een aantal

gevallen is het subsidiepercentage verhoogd, net zoals de maximale subsidiabele kosten. Maar ook groene en archeologische monumenten komen in aanmerking voor subsidie.

Verder gaat een aanvraag niet meer op monumentnummer, maar op een zelfstandig onderdeel en tenslotte staat de eigenaar nog meer centraal en kan deze zelf kiezen voor een lening in plaats van een subsidie. Ook de indieningstermijn is gewijzigd. Deze was van 1 april tot 1 september, maar met ingang van 1 januari 2011 is deze geworden: van 15 januari tot 1 september. Belangrijk is dat kerkrentmeesters er op letten dat zij zo vroeg mogelijk de aanvraag indienen. Niet vóór 15 januari of ná 1 september, want dan gebeurt er niets mee. Toch blijft ook nu weer van toepassing "*Wie het eerst komt, het eerst maalt*", want de subsidiepot is beperkt, zo legt mev. Pekaar uit.

Hogere subsidiebedragen

In plaats van de vijf categorieën monumenten die men nu kent, worden er per 1 januari a.s. drie aangehouden, namelijk woonhuizen, kerkgebouwen (en kerktorens) en overigen. Monumenten die in aanmerking komen voor subsidie krijgen vanaf 1 januari 2011 een hogere bijdrage dan tot nu toe. Dit komt doordat zowel de subsidiepercentages als de maximale subsidiabele kosten zijn verhoogd. Kerken krijgen 65 pct. over maximaal € 699.999. Andere monumenten krijgen 60 pct. over maximaal € 100.000.

Voorts wordt per 1 januari 2011 het begrip 'zelfstandig onderdeel' geïntroduceerd. In de systematiek van het BRIM 2011 wordt uitgegaan van een 'zelfstandig onderdeel' van een beschermd monument. Veel beschermde monumenten zijn één geheel, zonder dat verschillende zelfstandige onderdelen te onderscheiden zijn. Het komt echter regelmatig voor dat onder één monumentnummer meerdere gebouwen en bouwwerken staan geregistreerd. Dat kan b.v. het geval zijn bij een kerkgebouw, de toren en de aangrenzende pastorie die één monumentnummer hebben.

Vanaf 1 januari wordt de pastorie als woonhuis beschouwd, maar kerk en de toren (ook al is deze laatste eigendom van de burgerlijke gemeente) vormen een zelfstandig onderdeel. De toren van een kerkgebouw wordt altijd als zelfstandig onderdeel beschouwd, ook al is deze constructief en functioneel verweven met het kerkgebouw. Dit is een uitzondering op de regel van de zelfstandige bouwkundige eenheid, aldus mev. Pekaar.

Vervolgens deelde mev. Pekaar mee dat de definitie van een kerkgebouw gewijzigd is als volgt: *een kerkgebouw* ►

Mevr. ir. R.S. Pekaar.

is een beschermd monument of zelfstandig onderdeel, dat in oorsprong uitsluitend of voor een overwegend deel is vervaardigd voor het gezamenlijk belijden van de godsdienst of levensovertuiging. Het kerkgebouw blijft, ook al wordt het herbestemd, als kerkgebouw gerangschikt. Dat is b.v. niet het geval voor

kapellen, die naar de letter van de wet, niet voor het houden van erediensten gebouwd zijn.

MoMo

Tenslotte stond mevr. Pekaar stil bij de MoMo, de Modernisering van de Monumentenzorg. Zij liet weten dat er in de komende tijd veel gaat veranderen in de monumentenzorg. Deze wijzigingen berusten op drie pijlers, te weten:

- verankering van de cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening;
- sectorale regelgeving die krachtiger en eenvoudiger is; en
- bevordering van de herbestemming en herontwikkeling van monumenten.

Voorts zal er geld beschikbaar worden gesteld voor het onderzoek naar de z.g. haalbaarheidsregeling. Tijdens het onderzoek of het betreffende gebouw als monument bewaard moet blijven, is een eerste vereiste dat het gebouw wind- en waterdicht is. Maar aan deze plannen wordt nog gewerkt, aldus mevr. Pekaar, die haar inleiding over de wijzigingen in het BRIM besloot door te wijzen op de Kerken Nevenfunctie lening die via het Nationaal Restauratie Fonds (NRF) kan worden afgesloten.

Vervolgens gaf de heer L.M. Moerland, voorzitter van de afdeling Zeeland van de VKB en voorzitter van het college van kerkrentmeesters van de hervormde gemeente Tholen, een beschouwing over de beheersaspecten van een monumentale kerk. Voor veel colleges van kerkrentmeesters is het een zoektocht en vaak moeten zij afwegingen maken om de gelden die voor het onderhoud van hun gebouwen nodig zijn, over een lange termijn veilig te stellen.

Vergunningplichtig

De heer Moerland wees erop dat colleges van kerkrentmeesters voor een monumentaal kerkgebouw altijd vergunningplichtig zijn. Het is dan van belang om contact met de gemeente op te nemen om tijdens een vooroverleg plannen te bespreken. Regelmatig moet een aanvraager nog extra informatie aanleveren, zoals bouwhistorische onderzoeken. Als deze onderzoeken nog moeten worden uitgevoerd na indiening van de aanvraag, wordt de doorlooptijd langer. Of er ook daadwerkelijk een vergunning nodig is, hangt af van de uit te voeren instandhoudingswerkzaamheden en het beleid dat de

burgerlijke gemeente hierbij hanteert. Dat kan pas worden beoordeeld door de gemeente als de concept begroting gereed is.

In het geval de burgerlijke gemeente oordeelt dat er bij de werkzaamheden geen wezenlijke veranderingen aan het monument plaatsvinden, kan de gemeente ook een verklaring afgeven dat geen vergunning nodig is voor deze werkzaamheden.

Voor grote aanpassingen en renovaties aan een kerkgebouw geldt voor de gemeenten die deel uitmaken van de Protestantse Kerk in Nederland dat de toestemming is vereist van het Regionale College voor de Behandeling van Beheerszaken (RCBB) ingevolge ordinantie 11-8-3 van de kerkorde. Voor klein onderhoud is dat niet het geval. Maar omdat de scheiding soms moeilijk is te maken, verdient het dus aanbeveling om in ieder geval een melding te doen bij het RCBB. Dat kan dan een instemmingsverklaring afgeven die ook gebruikt kan worden bij het aanvragen van subsidies en het aantonen van de solvabiliteit t.a.v. de eigen bijdrage, dus het niet subsidiebele bedrag, aldus de heer Moerland.

Restauratiefonds

Hierna vertelde de heer Moerland over de situatie in de hervormde gemeente Tholen, waar het college van kerkrentmeesters de zorg heeft voor een groot monumentaal kerkgebouw. Sinds jaar en dag is er een fonds waaruit alle werkzaamheden die aan de kerk dienen te gebeuren en die met onderhoud, instandhouding en restauratie te maken hebben worden betaald. Dit fonds is in de gemeente bekend onder de naam "Restauratiefonds". Hieruit worden de werkzaamheden betaald die niet door overheidssubsidies gedekt worden, zoals bij het BRIM.

Als middelen aan dit Restauratiefonds worden onttrokken, en dat gebeurt jaarlijks, dan moeten hier ook middelen tegenover staan die weer jaarlijks aan het fonds worden toegevoegd. Gelukkig is dat in Tholen het geval. De inkomsten van het Restauratiefonds zijn:

- de rente van het uitstaande vermogen van dit fonds, ongeveer € 4.200 per jaar;
- de opbrengst van extra collecten die op negen zondagen per jaar wordt gehouden en die totaal ook zo'n € 4.200 bedraagt.

Bij elkaar is dat bijna € 8.500, welk bedrag gebruikt wordt om ook straks het niet subsidiebele gedeelte van het BRIM te financieren, te weten de 35 procent die niet door het BRIM gedekt wordt.

Verder betrok de heer Moerland daarbij de beschikking van de provincie Zeeland t.a.v. provinciale subsidie voor Rijksmonumenten. Die bedraagt voor monumentale kerkgebouwen 20 pct. van de door de minister op grond van het BRIM vastgestelde subsidiebele kosten, met een maximum van € 20.000 per zes jaar. Dit betekent voor de hervormde gemeente Tholen dat zij jaarlijks het bedrag van € 8.500 inbrengt om het ontbrekende deel van de 35 pct. dat niet door subsidie wordt gedekt, te kunnen betalen.

Periodiek Instandhoudingsplan

In de situatie van Tholen wordt er een Periodiek Instand-

L.M. Moerland.

Wanneer we dit bedrag over zes jaar uitsmeren, dan is de eigen bijdrage voor het instandhoudingsplan € 8.333 per jaar. Dat bedrag komt dan ongeveer overeen met de renteopbrengst van het Restauratiefonds en de opbrengst van de extra negen collecten die per jaar worden gehouden en aan het fonds worden toegevoegd.

Dankzij het feit dat er in de laatste 20 jaar flink is geïnvesteerd in het onderhoud en de restauratie van de kerk staat de Grote- of Onze Lieve Vrouwe Kerk te Tholen er nu in een goede conditie bij, zo meldde de heer Moerland.

Maar wat te doen als in een gemeente de financiën ontbreken om het niet subsidiabele gedeelte in te vullen. Men zou dan als volgt te werk kunnen gaan. Bereken vast wat de instandhoudingbehoefte van uw monumentale kerk is binnen de periode van het BRIM. Stel dat de instandhoudingbehoefte voor deze zesjarige periode € 90.000 is, dan betekent dit dat er € 31.500 voor rekening van de eigen gemeente komt, ofwel per jaar € 5.250. Wanneer we een eventuele provinciale subsidie of zelfs een gemeentelijk subsidie hierin betrekken, zou het bedrag van € 5.250 aanzienlijk lager kunnen uitvallen.

Restauratiecommissie

Verder adviseerde de heer Moerland om een restauratiecommissie in te stellen, waarvoor ook leden van buiten de kerkelijke gemeente gevraagd kunnen worden. Het gaat immers om het behoud van het beeldbepalende gebouw in het eigen dorp. Maak gebruik van de kennis die aanwezig is, want zo'n inbreng vanuit een heel andere invalshoek kan vaak tot goede werkbare oplossingen leiden.

Om het bedrag van € 5.250 per jaar bijeen te krijgen, kan men het bedrag in drie porties delen, waarbij het uitgangspunt is om $\frac{1}{3}$ deel hiervan door middel van collecten binnen te krijgen. Dat is € 1.750 per jaar ofwel € 33,50 per week. Het is een bedrag dat goed is uit te leggen aan de gemeenteleden.

Voor de tweede € 1.750 kan gedacht worden aan bedrijven en ondernemers uit de directe omgeving door hen te vragen een sponsorbijdrage te verstrekken. Als tegenprestatie voor hun bijdrage kan worden toegezegd een avond aan te bieden die in overleg met hen wordt

houdingsplan (PIP) gemaakt van € 200.000 voor de 6- jarige instandhoudingsperiode waarop 65 pct. BRIM subsidie wordt verstrekt, wat neerkomt op € 130.000. De overige € 70.000 is dus niet subsidiabel en indien wij de provinciale subsidie van € 20.000 over zes jaar gerekend, hiervan aftrekken blijft er € 50.000 over.

georganiseerd. Vanzelfsprekend komt er dan in de uitnodiging voor die avond ook een sponsorlink waarop iedereen vermeld wordt die een steentje bijdraagt aan het in stand houden van het monument.

De derde € 1.750 kan op een andere wijze bijeen worden gebracht, zoals b.v. door een oliebolactie, verkoop van stroopwafels, het organiseren van een gezamenlijke maaltijd waarbij men € 10 extra voor de kerk betaalt. Ook het inschakelen van jongeren met bijvoorbeeld een sponsorloop t.b.v. de instandhouding van het kerkgebouw kan een mooi bedrag opleveren.

Lokale krant

Een mogelijkheid is om met een lokale krant een deal te maken voor het 'huren' van een achterpagina voor een aantal keren, bijvoorbeeld om de zes weken. Als u in het midden van deze pagina een stukje schrijft over uw kerkgebouw en rondom dit stukje zorgt voor adverteerders waarvan de revenuen ten bate komen van uw kerk, dan is dat best lucratief. U moet dan wel zelf de acquisitie hiervoor doen bij bedrijven, maar het resultaat kan winstgevend zijn.

Ook op een zomermarkt of braderie kunt u actief zijn en uw dorpsgenoten, al of niet als gemeentelid, warm maken voor het behoud of de instandhouding van uw kerk in het dorp. Een betaalmiddel als IDEAL kan u daar bij helpen. Als u met de Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) een contract afsluit voor SKG Collect dan krijgt u op uw website een button waarmee contact gemaakt wordt met uw bank en via IDEAL kunnen dan de sympathisanten betalen, aldus de heer Moerland.

De heer Moerland vond het belangrijk dat men op deze wijze het kerkgebouw kan koppelen aan een BRIM instandhoudingsplan, met als resultaat dat het monument niet achteruit gaat, terwijl deze extra middelen niet ten koste gaan van de pastorale verzorging in de gemeente. Het gaat zeker niet zonder inspanning maar het is de moeite waard om alles in het werk te stellen om in een periode van zes jaar, waarin het BRIM subsidie geeft voor het in stand houden van het gebouw, hieraan mee te doen door het niet subsidiabele gedeelte van 35 pct. veilig te stellen.

Geen middelen en geen menskracht

Tenslotte stond de heer Moerland stil bij de situatie dat er te weinig gemeenteleden zijn om dit te organiseren, terwijl de gemeente ook geen of onvoldoende financiële middelen heeft om het niet subsidiabele gedeelte te financieren. Dan komen de problemen pas echt om de hoek kijken. Zo'n scenario is voor veel kerkrentmeesters jammer genoeg realiteit of staat er aan te komen. In dat soort gevallen moet aan samenwerking of fusie gedacht worden, want dan moet de gemeente met andere kerkelijke gemeenten of met kerkelijke gemeenten in omliggende dorpen gaan samenwerken.

De heer Moerland adviseerde om een gesprek aan te vragen met de accountmanager of buitendienstmedewerker van de Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) voor een oplossing in de vorm van een lening. SKG en het Nationaal Restauratiefonds (NRF) werken samen om een ►

zo goedkoop mogelijke financiering te verzorgen. Wanneer een kerkelijke gemeente bij SKG een lening afsluit, is er de mogelijkheid om bij het Bureau Steunverlening van de Protestantse Kerk in Nederland een rentesubsidie aan te vragen.

Maar ook diverse particuliere fondsen zijn bereid om een financiële bijdrage te leveren. Een dergelijk verzoek moet goed onderbouwd worden. "Als u uw totale project in de vorm van een glossy kunt aanbieden aan particuliere fondsen waarop u een beroep doet, komt dit beter over dan dat het op een simpel A-4 wordt aangeboden. Raadpleeg voor de adressen de Handleiding ten dienste van kerkrentmeesters of de website van de VKB", aldus de heer Moerland.

Multifunctioneel gebruik

Hoewel het multifunctioneel gebruik van een kerkgebouw bevorderd kan worden, is de praktijk vaak zo dat dit gebruik beperkt blijft tot enkele concerten of een tentoonstelling en van de opbrengsten daarvan kan men geen eigen bijdrage volgens het instandhoudingsplan van het BRIM financieren. Wanneer alles onderzocht is om zelfstandig door te gaan en het lukt niet en er ligt een advies van het RCBB om te trachten met een of meerdere buurgemeenten tot een oplossing te komen, dan is het probleem wel omschreven maar de oplossing nog niet bereikt. Een vorm van clustering van de onderhoudswerkzaamheden zou een oplossing kunnen bieden.

Maar multifunctioneel gebruik van de dorpskerken leveren meestal niet die financiën op die nodig zijn om het monumentale kerkgebouw in goede staat te houden. Gebruik maken van een kleiner gebouw dat gehuurd wordt, brengt ook extra kosten met zich mee en zet dat bedrag eens af tegen het bedrag dat u als gemeente minimaal kunt inbrengen in het niet subsidiabele deel van het BRIM. Het financieringsplan blijft een lastige opgave.

Verder wees de heer Moerland nog op de mogelijkheden om een Stichting Vrienden van de Dorpskerk op te richten. Daarmee wordt weliswaar het draagvlak voor het kerkgebouw vergroot, maar het moet al een bijzondere kerk zijn om uit de donaties daarvan voldoende financiën binnen te halen waarmee structureel gewerkt kan worden.

De heer Moerland was van mening dat de samenleving (lees: de overheid) de kerk deze monumentenstatus heeft

opgelegd en die moet dan ook haar verantwoordelijkheid nemen. De kerk zal dan ook met de samenleving daarover in gesprek moeten gaan. Een mogelijkheid is om uw kerkgebouw onder te brengen in een stichting. De Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland (VBMK), beschikt over modelstatuten.

Afstoting en herbestemming kerkgebouwen

De heer Moerland deelde mee dat de VKB onlangs een notitie heeft uitgebracht waarin wordt aangegeven dat afstoting en herbestemming van kerkgebouwen in een breder kader moet worden geplaatst. Het afstoten van een kerk lijkt in beginsel een plaatselijke aangelegenheid, maar dat is niet het geval. Redenerend vanuit de kerkorde, dat wij gemeenten (hervormd, gereformeerd, protestants of luthers) zijn die deel uitmaken van een groter geheel, namelijk de Protestantse Kerk in Nederland, moet deze problematiek ook in een breder perspectief worden geplaatst. De vraag is dan wel hoe de kerkelijke ontwikkeling van ons omliggende gemeenten er de komende tien jaar uit gaat zien.

Dat betekent dat instanties als het eerder door hem genoemde RCBB, dus in feite de Kerk, er direct bij betrokken moet zijn. Begeleiding en advisering van die zijde is dan ook dringend gewenst. Eerst wanneer bekend is welk kerkgebouw afgestoten wordt, is het zaak om met de burgerlijke gemeente in contact te treden in het kader van allerlei bestemmingsplannen. De problematiek van herbestemming en gebiedsontwikkeling moet veel breder worden gezien. Maar dit dient primair vanuit de Kerk te worden begeleid. Het inschakelen van professionals met de vereiste deskundigheid die tevens de belangen van een kerkelijke gemeente in het oog houden is hier een vereiste.

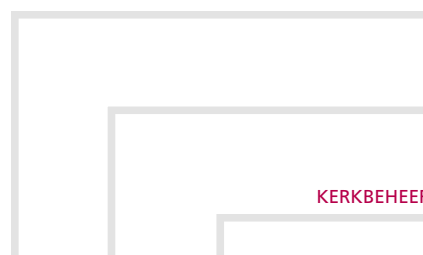
In alle gevallen zal het afstoten van een kerkgebouw maatwerk zijn waarvoor het college van kerkrentmeesters vaak niet over de vereiste kennis beschikt, zodat externe deskundigheid moet worden aangevraagd. Misschien blijft het daarbij mogelijk het gebouw toch deels te behouden voor de zondagse eredienst. Ook kan geprobeerd worden het gebouw een zodanige bestemming te geven dat het een buurtfunctie blijft houden, een plaats waar de deuren voor een ieder open staan en waar men een luisterend oor vindt. Een kerkwaardige invulling dus, zo besloot de heer Moerland, zijn inleiding tijdens dit minisymposium in Goes.

Kerkinterieur mag niet verloren gaan

Erfgoedvereniging Heemschut, die dit jaar haar 100-jarig bestaan hoopt te vieren, maakt zich ernstig zorgen over de verkoop van kunstvoorwerpen uit interieurs van monumentale kerkgebouwen. In de afgelopen jaren zijn steeds meer voorwerpen uit beschermde interieurs op de markt gebracht. Zo vallen waardevolle monumentale ensembles —

kunstvoorwerpen die bij elkaar horen — uiteen, zo stelt Heemschut. Belangrijk erfgoed gaat op die manier verloren. Een kerkgenootschap zou de plicht moeten voelen om de monumentale bezittingen en ensembles die door de voorgangers van de huidige beheerders met liefde en zorg zijn gekoesterd, aan de volgende generaties door te geven. Heemschut wil dat er een mentaliteitsverandering komt, zodat inventarissen niet meer lukraak

verkocht worden. Beheerders van monumentale interieurs moeten zich dus meer bewust worden van de waarde van deze niet nagelveste objecten in hun monumentale interieurs, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 5 januari 2011.

In memoriam E.J. Mathies

Op 12 januari jl. overleed op 79-jarige leeftijd in zijn woonplaats Amsterdam de heer Evert Johannes Mathies.

De heer Mathies heeft zich op tal van terreinen voor onze Kerk dienstbaar gemaakt. Ook bij onze Vereniging is de heer Mathies betrokken geweest. Hij leverde destijds bijdragen voor het maandblad "De Kerkvoogdij" en maakte van 1970 tot 1974 deel uit van de redactie.

Toen het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen op 17 december 1991 een persconferentie belegde om de resultaten aan de pers bekend te maken van de enquête "Financiële ontwikkelingen in de plaatselijke gemeenten" was het de heer Mathies die deze persconferentie leidde. Verder was de heer Mathies lid van de in 1993 gevormde jubileumcommissie die de voorbereidingen trof voor de op 4 november 1995 gehouden jubileumbijeenkomst ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum van de Vereniging van Kerkvoogdijen. Aan het tijdens deze bijeenkomst gepresenteerde boek "In dienst van de Kerk" heeft ook de heer Mathies een bijdrage geleverd.

Wij zien met voldoening terug op de prettige contacten die wij met de heer Mathies mochten hebben en zijn dankbaar voor hetgeen hij voor het werk van onze Vereniging betekend heeft.

Namens het hoofdbestuur van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer,

Mr. Peter A. de Lange, voorzitter.

Voorjaarsbijeenkomsten provinciale afdelingen 2011

In het vorige nummer van "Kerkbeheer" werd melding gemaakt van de voorjaarsvergadering die de afdeling Groningen op 30 maart a.s. zal houden. Inmiddels zijn ook de data van de voorjaarsvergaderingen van een aantal andere afdelingen bekend

Drenthe

De voorjaarsvergadering, tevens jaarvergadering, van de afdeling Drenthe vindt plaats op 28 maart 2011 in het Wilhelmina Zalencentrum, Wilhelminaweg 2 te Beilen. Ds. H. van Ark, verbonden aan Missionair werk en kerkgroei van de Protestantse Kerk in Nederland, zal over het onderwerp "Kerk naar buiten" een inleiding houden. De vergadering begint om 19.30 uur.

Friesland

Op 4 april a.s. houdt de afdeling Friesland haar ledenvergadering in de Kurioskerk te Leeuwarden. De heer R. Fluit uit Lunteren zal een inleiding houden over het thema "Mensen en geld". De heer Fluit, die in juli a.s. hoopt af te studeren als godsdienst pastoraal medewerker aan de CHN te Ede, was werkzaam als accountant en actief betrokken bij het kerkenwerk in zijn gemeente in hoedanigheid van ouderling, kerkvoogd en voorzitter van de kerkenraad. De bijeenkomst begint om 19.45 uur.

Gelderland

De jaarvergadering van de afdeling Gelderland wordt gehouden op 5 maart 2011 in de kerk van Renkum, Kerkstraat 7. De heer A. Wolswinkel zal over het onderwerp "Hoe gaan we om met de predikantsformatie in onze gemeente anno 2011". De vergadering begint om 09.30 uur.

Groningen

Het bestuur van de afdeling Groningen zal op 31 maart a.s. de voorjaarsvergadering houden in "De Kerkboerderij" Oude Middelhorst 24 te Haren. De vergadering begint om 19.45 uur. Eind deze maand kunnen

colleges van kerkrentmeesters de uitnodiging tegemoet zien.

Noord-Brabant-West

Op 16 februari a.s. houdt de afdeling Noord-Brabant-West een regiobijeenkomst een regiobijeenkomst in zaal "De Rank" te Besoyen (Waalwijk). Op deze vergadering zal er o.m. een presentatie van de werkzaamheden zijn van Stichting Kerkelijk Geldbeheer, Kantoor Kerkelijke Administraties en Kantoor Kerkelijke Goederen. De bijeenkomst begint om 20.00 uur.

Utrecht

De voorjaarsvergadering van de afdeling Utrecht wordt op 14 maart 2011 in "De Voorhof" in De Bilt gehouden. Voor de pauze volgt een presentatie over de mogelijkheden van kerktelefoon met beeld; voorts informatie over het behoud van kerkgebouwen. Na de pauze is er een korte inleiding door vertegenwoordigers van KKG/KKA en SKB.

Zuid-Holland

Op 29 maart a.s. vindt de ledenvergadering van de afdeling Zuid-Holland plaats in de Bethlehemkerk/zalencentrum "De Palm" te Papendrecht. De heer H. Kieskamp, projectmanager van de LRP, zal een inleiding houden over de invoering van de landelijke ledenregistratie. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. De regiobijeenkomsten in het komende najaar vinden plaats op 7 en 8 november 2011 in resp. kerkelijk centrum "De Bron" te Alphen aan den Rijn en zalencentrum "De Palm" te Papendrecht. Over het onderwerp "De financiën van de landelijke Kerk" zal de heer H. Feenstra een inleiding houden. Deze bijeenkomsten beginnen om 20.00 uur.

Arbeidsvoorwaarden kerkelijke medewerkers

Met zijn brief van 1 januari 2011 lichtte het Team Arbeidsvoorwaarden van Human Resource Management van de Protestantse Kerk in Nederland belanghebbenden in over enkele wijzigingen in de arbeidsvoorwaarden voor kerkelijke medewerkers met ingang van 1 januari 2011.

Loonontwikkeling 2011

In 2006 is in het Georganiseerd Overleg Kerkelijke Medewerkers in navolging van de CAO-rijk een akkoord gesloten voor de ontwikkeling van de primaire arbeidsvoorwaarden in de jaren 2007 tot en met 2010. Voor 2011 en daarna zou ook weer gekeken worden naar de CAO-rijk. Omdat de onderhandelingen tussen de minister van Binnenlandse Zaken en de bonden nog niet zijn afgerond, kan men nog geen definitieve informatie verstrekken over de arbeidsvoorwaarden van kerkelijke medewerkers in 2011. Geadviseerd wordt de tabellen per 1 april 2009 te blijven hanteren met 8 pct. vakantietoelage en 8,3 pct. eindejaarsuitkering.

Pensioenpremie

Het Pensioenfonds Zorg en Welzijn heeft voor 2011 de premies en franchises als volgt vastgesteld:

- Ouderdoms- en nabestaandenpensioen. De totale premie die de werkgever aan het pensioenfonds moet afdragen, bedraagt 23,4 pct. (was 23,1 pct. in 2010) met een franchise van € 10.667 (was € 10.482 in 2010). Het werknemersdeel dat de werkgever op het salaris van de werknemer inhoudt, bedraagt 9,89 pct. (was 9,76 pct. in 2010) van de premiegrondslag (= salaris minus franchise).
- Arbeidsongeschiktheidspensioen. De totale premie die de werkgever aan het pensioenfonds afdraagt, bedraagt 0,4 pct. (was 0,5 pct. in 2010) met een franchise van € 18.460 (was € 18.242 in 2010). Het werknemersdeel dat op het salaris van de werknemer wordt ingehouden, bedraagt 0,12 pct. van de premiegrondslag (= salaris minus franchise).

Op de website van het Pensioen-

fonds Zorg en Welzijn www.pfzw.nl kan men onder het tabblad 'Werkgevers' en vervolgens het tabblad 'Uw administratie doen' klikken op 'Premie berekenen'.

Bij het voltijds jaarsalaris moet men het bruto jaarsalaris invullen bij een volledige aanstelling, inclusief vakantietoelage en eindejaarsuitkering.

Overige bestanddelen

Maximum vergoeding herinrichtingskosten

Voor 'andere uit de verhuizing voortvloeiende kosten' wordt volgens de Regeling verhuiskostenvergoeding een vergoeding verstrekt tot een bepaald maximum. Per 1.1.2011 is dat € 5.818,46 (was € 5.726,83 in 2010).

Maximum vergoeding woon-werkverkeer 2011

Aan de medewerker worden de kosten van het openbaar vervoer tweede klasse in 2011 vergoed tot maximaal € 171,79 per maand. Dit was in 2010 € 170,26. De vergoeding aan de medewerker die verplicht is te verhuizen naar de standplaats maar daarin ondanks alle pogingen niet slaagt (artikel 3 lid 1 van de Regeling woon-werkverkeer van de arbeidsvoorwaardenregeling) heeft aanspraak op een vergoeding van € 283,82 per maand (was in 2010 € 281,29).

Hoogte inhouding WGA-premie

Voor 2011 is de inhouding van de WGA-premie evenals in 2010 nihil.

Levensloop

Het bedrag van de levensloopverlofkorting is per 1.1.2011 gewijzigd in € 201 per gespaard kalenderjaar (was € 199 in 2010).

Arbeidsvoorwaarden

De volledige arbeidsvoorwaardenregeling per 1.1.2011 waarin vorenstaande wijzigingen zijn aangebracht, kan men downloaden van www.pkn.nl klikken op 'Bestuur en organisatie', klikken op 'Plaatselijke gemeente', klikken op 'Arbeidsvoorwaarden'.

Voor nadere informatie over toepassing van de arbeidsvoorwaar-

den in de praktijk, kan men contact opnemen met het Team Arbeidsvoorwaarden van de afdeling HRM van de Dienstenorganisatie (tel. 030-880 1669 of per e-mail: m.mensink@pkn.nl), aldus de brief van 1 januari 2011.

Handboek loonheffingen niet op papier

Non-profit organisaties met personeel kunnen niet zonder het Handboek loonheffingen. Hierin staan namelijk alle regels die men in acht moet nemen bij het uitvoeren van de salarisberekeningen (van bruto naar netto), het inhouden en afdragen van loonheffingen, het voeren van de salarisadministratie en het indienen van de loonaangifte. Begin 2011 is een nieuwe versie van dit Handboek verschenen, maar deze zal niet op papier worden gesteld. In plaats daarvan publiceert de Belastingdienst eind januari 2011 uitsluitend een elektronische versie van het Handboek op haar website www.belastingdienst.nl, aldus een bericht in het blad Bestuur Rendement van december 2010.

Grote kerk Elburg enkele maanden dicht

Het Reformatorisch Dagblad van 18 januari 2011 meldt dat de Grote of St. Nicolaaskerk van Elburg van januari tot eind maart gesloten is wegens restauratie. Eind vorig jaar bleek dat de vloerverwarming op sommige plaatsen was doorgeroest. Voor het verbeteren van de verwarming is het nodig om de tegelvloer en oude grafzerken te verwijderen. De restauratie moet voor april voltooid zijn, want daarna staan uitvoeringen gepland. De kosten worden begroot op € 100.000, welk bedrag de hervormde gemeente zelf bijeen moet brengen.

Handleiding opgraven en ruimen van LOB

R.M. Belder

Op 25 november 2010 werd in het Meeting Plaza te Utrecht de algemene ledenvergadering van de Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen (LOB) gehouden. Deze bijeenkomst van de LOB, die 15 jaar geleden als Stichting werd opgericht en sinds 12 jaar als Vereniging opereert, werd door bijna 100 aanwezigen bijgewoond.

Mededelingen

In zijn openingswoord staat de voorzitter, de heer F.P.H.A.M. Korsten, stil bij het overlijden op 29 mei 2010 van de heer A. van Kooten, die veel voor de LOB betekend heeft. Vanaf de oprichting was hij bij de LOB betrokken en vervulde hij de functie van secretaris. De laatste jaren was hij voorzitter van de LOB. Verder deelt hij o.a. mee dat het bestuur van de LOB, dat aanvankelijk voornemens was een modelbeheersreglement te maken, besloten heeft hiervan af te zien. Dit in verband met het feit dat VNG, VKB en de Rooms-Katholieke Kerk eigen modellen hanteren. De bedrijvendag 2011, waarop tevens de algemene ledenvergadering wordt gehouden, vindt plaats op 14 april in Nieuwegein. Tenslotte wordt aan het Comité van Waakzaamheid de "Handleiding opgraven en ruimen" toegezonden, die onlangs gereed gekomen is.

Huishoudelijk zaken

Vervolgens worden de notulen van de algemene ledenvergadering van 22 april 2010 vastgesteld en worden de plannen voor 2011 besproken. Over het grafkostenonderzoek, waarover de LOB in januari 2011 nog een gesprek met DELA zal voeren, zal in april informatie beschikbaar zijn. Verder is het streven er op gericht dat in 2011 het Handboek begraven en begraafplaatsen verschijnt.

De jaarrekening 2009 wordt goedgekeurd, nadat de Commissie van onderzoek heeft verklaard dat de stukken in orde zijn bevonden. Ondanks het feit dat de begroting voor 2011 een nadelig resultaat van € 41.000 aangeeft, is er volgens de voorzitter, die tevens penningmeester is, geen reden om voor 2011 een contributieherziening voor te stellen. De reserve van de LOB laat dit toe. Hij kondigt aan dat er in 2011 een voorstel zal worden gedaan om ingaande 2012 de contributie geleidelijk te gaan aanpassen.

Promotiefolder begraven

Hierna geeft de heer W.P. van Midwoud, consultant van de LOB, een toelichting op de promotiefolder die onlangs gereed is gekomen en binnenkort aan de leden van de LOB wordt toegezonden. De opzet was om objectieve voorlichting te geven over begraven. De LOB heeft dit gedaan om een aantal vooroordelen weg te nemen die men bij begraven noemt, zoals over het onderhoud van het graf en de opvatting dat begraven duurder is dan cremieren. De folder geeft o.a. aan dat de begraafplaats in toeneemende mate als begraafpark wordt beschouwd met groene rustpunten. Er wordt gewezen op de soorten graven (algemeen graf en particulier graf). De folder is een klein stapje vooruit om de mensen bewuster te maken wat begraven inhoudt, aldus de heer Van Midwoud.

Opgaven en ruimen

Hierna geeft hij een toelichting op de nieuwe "Handleiding opgraven en ruimen". Deze handleiding was er reeds in 2001 en is in 2007 herdrukt, maar in deze uitgave, waarin tal van administratieve en juridische zaken op dit terrein worden behandeld, zijn ook de wijzigingen van de Wet op de lijkbezorging verwerkt die per 1

januari 2010 van kracht geworden zijn.

Met name als gevolg van de slechte publiciteit bij ruiming van enkele algemene begraafplaatsen, heeft het Comité van Waakzaamheid, dat daarvoor is opgericht, veel actie ondernomen en heeft het de politiek weten te bewerken dat de regelgeving is aangescherpt. Het is een goede speldenprik naar de beheerders geweest, aldus de heer Van Midwoud.

De handleiding is een richtlijn, geen verplichting, voor de beheerder en de aannemer. Ze vormt de basis voor bestekken en werkomschrijvingen overeenkomstig de wensen van het ministerie van Binnenlandse Zaken. De handleiding is een juiste balans van de criteria: respect, werkbaarheid en exploitatie. Verder bevat de handleiding een onderdeel waarin vaak gehanteerde terminologie wordt omschreven, zoals: opgraven, herbegraven, schudden, ruiming, samenvoegen, verzamelgraf, verzamelkelder en lijkomhulsel.

Naast hoofdstukken over techniek, waarin machinaal werken, zeven en ruiming in kleigrond worden besproken biedt de handleiding verder handige vragenschema's, procedures (checklist, verantwoordelijkheden), modelbrieven, een protocol veiligheid en nuttige adressen. Elk lid van de LOB krijgt een boek thuis gestuurd, zo besluit de heer Van Midwoud zijn toelichting op de handleiding, waarvan hij van de voorzitter van de LOB het eerste exemplaar krijgt aangeboden.

Webportal

Tenslotte geeft mev. M. Wafelbakker, werkzaam bij het secretariaat van de LOB, een korte presentatie over de webportal, waarbij leden van de LOB via haar website een eigen website met eigen stijl en

kenmerken kunnen invullen. Na de herbenoeming tot bestuurslid van de heren C. Hollestelle en F.P.H.A.M. Korsten wordt de vergadering door de voorzitter gesloten.

Aansluitend werd er, naar aanleiding van de presentatie van de vernieuwde Handleiding opgraven en ruimen, een themabijeenkomst gehouden over het opgraven van NN-ers (naar het Latijnse Nomen Nescio, wat 'naam onbekend' betekent). Dit onderwerp was in het afgelopen jaar met enige regelmaat in het nieuws. De presentatie werd gegeven door mevr. Van Leeuwen en de heer Vermeulen van het Team Review & Cold Case van de Amsterdamse politie.

Noorderkerk Ede gaat dicht

De gereformeerde Noorderkerk in Ede sluit haar deuren. Als gevolg van een dalend ledental zag de Edese gereformeerde kerk zich genoodzaakt de kerkgebouwen De Akker en de Noorderkerk af te stoten. De Akker is verkocht aan het Leger des Heils en de Noorderkerk aan Alvis Vastgoed. Na 9 januari 2011, wanneer de laatste dienst is gehouden, huurt de gereformeerde gemeente Ede, vaste gebruiker van de Noorderkerk, het gebouw tijdelijk voor weekdiensten, zo blijkt uit een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 28 december 2010.

Witte kerk Bergen te koop

De Witte kerk in Bergen (NH) staat in de verkoop. Volgens kerkmaker Reliplan gaat het om een heel bijzonder gebouw. De kerk, die uit 1926 stamt, is ontworpen door architect B. Boeyinga, die vele kerken ontwierp. De voormalige gereformeerde kerk die sinds 2005 leegstaat, is een provinciaal monument. Reliplan heeft ontwerpen laten maken voor het realiseren van appartementen in het gebouw, maar volgens mevr. M. Bosschert, directeur van Reliplan, zijn er ook mogelijkheden voor bij voorbeeld een kinderdagverblijf. Gegadigden kunnen tot eind januari 2011 een bod uitbrengen, aldus een bericht in het Nederlands Dagblad van 22 december 2010.

Kerkelijk centrum Harmelen in gebruik

Op 5 november jl. werd het vernieuwde kerkelijk centrum het Trefpunt van de hervormde gemeente in Harmelen en tevens ontmoetingscentrum voor alle inwoners in Harmelen, op feestelijke wijze in gebruik genomen. De ingebruikname gebeurde door het verwijderen van een doek over het logo van het Trefpunt. Deze handeling werd verricht door de wethouder van de gemeente Woerden, waaronder Harmelen ressorteert, mevr. T. Cossen-Looijenga en de echtgenote van de voorzitter van het college van kerkrentmeesters, mevr. Bruijnes. Het Trefpunt werd in zijn oorspronkelijke vorm in 1971 verbouwd en is in 1982 vergroot met de huidige grote zaal en een garage voor de toenmalige boekenwagen voor Bijbelse lectuur. Deze ruimte werd later verbouwd tot jeugdruimten en in die tijd is ook het mortuarium gerealiseerd. Maar het gebouw was op veel punten niet alleen sterk verouderd, maar het moest ook vergroot worden in verband met jeugd- en jongerenactiviteiten.

Uitvoering verbouwingsplan

In 2007 werden de eerste plannen voor het opknappen gemaakt voor verdere uitbreiding. Verder uitbrei-

den hiervan leek niet verantwoord en was bovendien in strijd met het bestemmingsplan. Daarom werd een nieuw plan gemaakt met het motto "Helpt de jeugd er bovenop". Dat werd letterlijk opgevat want het plan bevatte een uitbreiding door een bovenverdieping op het gebouw voor de jeugd aan te brengen. Iedereen was hierover enthousiast en door de gemeente Woerden werd toestemming voor de renovatie verleend. Op 6 maart 2010 stemde de kerkenraad enthousiast in met het door het college van kerkrentmeesters gepresenteerde verbouwingsplan.

"Samen sta je sterk"

Onder het motto "Samen sta je sterk" is met de renovatie begonnen. Door de zelfwerkzaamheid kon op een aantal kosten bespaard worden, zoals het slopen van de achtergevel van het gebouw en het verwijderen van de schoorsteen en de dakbedekking. Er zijn vrijwilligers ingezet voor het verwijderen van tapijt, wandbetimmeringen, plafond, e.d. Ook de jongeren werden ingeschakeld en hebben hun steentje bijgedragen. Zij brachten geld binnen door o.m. auto's te wassen en andere klussen te doen.

De wethouder van Woerden, mevr. T. Cossen-Looijenga, complimenteert de hervormde gemeente Harmelen met het vernieuwde kerkelijk centrum.

Aandacht voor de archieven van de kerkelijke gemeenten

R.M. Belder

Het bestuur van de afdeling Gelderland van de VKB besteedde tijdens de drie regiobijeenkomsten die in het najaar van 2010 op 18, 23 en 25 november te resp. Tiel, Doetinchem en Apeldoorn werden belegd, aandacht aan de archieven van de kerkelijke gemeente. Onderstaand verslag betreft de bijeenkomst in Tiel.

De voorzitter van de afdeling, de heer J. Riemersma, die de bijeenkomst met bijbellezing en gebed begon, vond dit een aangelegen onderwerp dat de aandacht verdient. Zijn ervaring is dat in veel situaties de archivering van waardevolle stukken een ondergeschoven kindje is. Ook veel burgerlijke gemeenten zijn bereid de kerkelijke archieven, nadat ze geïnventariseerd zijn, te beheren zodat ze voor de toekomst behouden blijven.

SBKG Gelderland

Voordat er door een drietal inleiders over dit onderwerp werd gesproken, gaf de voorzitter het woord aan de

Ing. H. Bron.

heer ing. H. Bron, bouwkundige van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG) van Gelderland. De heer Bron wees erop dat de doelstelling van de SBKG van Gelderland is de kerkrentmeesters met raad en daad terzijde te staan in zaken van restauratie, herstel en onderhoud van gebouwen en interieur (w.o. orgels) in de meest ruime zin van het woord.

Met betrekking tot de nieuwe subsidieregeling het BRIM

(Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten) is het in de eerste plaats van belang dat gemeenten een meerjarig instandhoudingsplan maken, want zonder plan wordt er geen subsidie verstrekt. Hij deelde mee dat het tweede jaar van instromen (2011-2016) reeds na een aantal weken gevuld bleek te zijn. Er is een overtekening van het budget van maar liefst € 95 miljoen.

De SBKG staat in nauw contact met de Stichting Kerkelijk Geldbeheer die er in dit verband op let dat eerst de subsidie die volgens het BRIM te verwachten is wordt aangesproken, voordat een beroep wordt gedaan op de eigen middelen. Voorts kan de SBKG ingeschakeld worden voor niet-monumentale kerkelijke gebouwen en wordt zij ook benaderd wanneer gemeenten in het kader van fusie, kerkgebouwen moeten afstoten en er dus een keuze moet worden gemaakt welk kerkgebouw gehandhaafd wordt.

Tenslotte deelde de heer Bron mee dat het bouw bureau van de SBKG Gelderland, dat ook voor de SBKG

Samen bezig zijn is opbouwend en schept een onderlinge band. De wethouder wees er in haar toespraak op dat de hervormde gemeente een belangrijke bijdrage levert voor de samenleving in Harmelen. In de eerste plaats door de jongeren van deze kerkelijke gemeente een passend onderkomen te bieden om hun kerkelijke activiteiten uit te voeren, maar het gebouw staat ook open voor de gehele gemeenschap van Harmelen.

Het Trefpunt biedt niet alleen huisvesting voor de kerkelijke jongeren, maar kent ook als multifunctioneel centrum meer exploitatiemogelijkheden

Financiering

De verbouwing is, behalve met hulp van veel vrijwilligers, uitgevoerd door Aannemingsbedrijf C. van der Grift B.V. te Harmelen en kostte in totaal € 460.000. Het college van kerkrentmeesters ontving een bedrag van € 50.000 aan uiteenlopende giften en van de gemeentelieden een renteloze lening van € 170.000. Voorts werd een bedrag van € 19.000 ontvangen van ideële organisaties en kreeg de hervormde gemeente uit de Solidariteitskas van de Protestantse Kerk in Nederland een rentesubsidie op een bij de Stichting Kerkelijk Geldbeheer af te sluiten lening.

Het gebouw bestaat uit verschil-

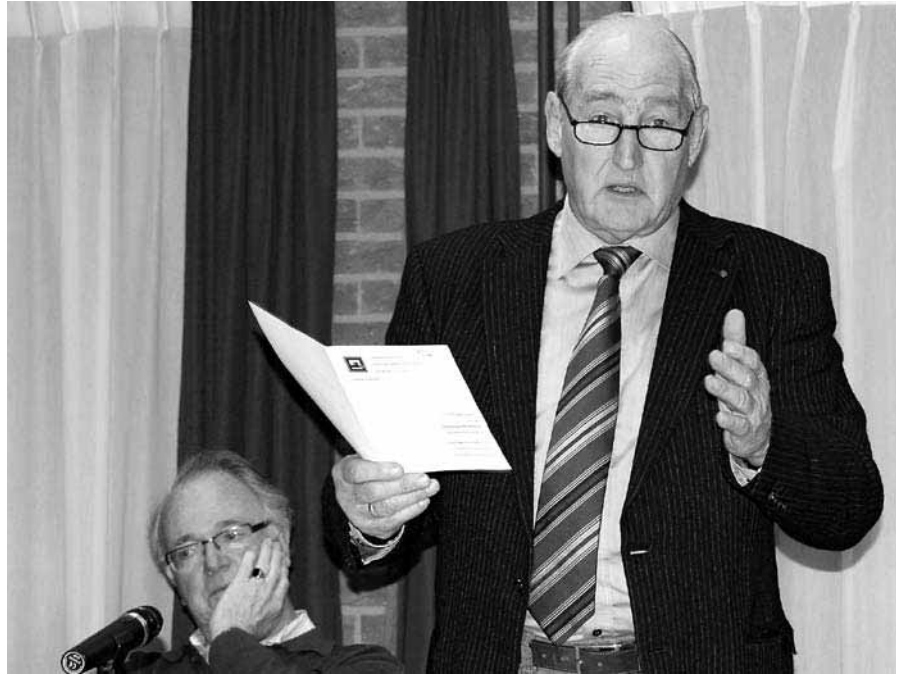
lende zalen (van 10 tot 80 personen) waar allerlei activiteiten plaatsvinden vanuit de hervormde gemeente. Aan het Trefpunt is een rouwcentrum verbonden, met een inpandig mortuarium met gekoelde ruimte. De hervormde gemeente van Harmelen, die ruim 1.200 leden kent en een bloeiende gemeente is met veel jeugd, heeft kosten noch moeite gespaard om 't Trefpunt, primair bedoeld voor de vele kerkelijke activiteiten die in deze gemeente plaatsvinden, tot een multifunctioneel centrum te maken dat dienstbaar is voor de gehele gemeenschap van Harmelen.

van Overijssel-Flevoland werkzaamheden verricht, sinds september 2009 versterkt is met een nieuwe bouwkundige, de heer G. Tutert.

Archivaris

Hierna kreeg de heer A. Stehouwer, verbonden aan een werkgroep archieven van de classis Bommel-Tiel, het woord. Voor de totstandkoming van de Protestantse Kerk Nederland beschikte zowel de Nederlandse Hervormde Kerk als de Gereformeerde Kerken in Nederland over eigen archiefdiensten die plaatselijke gemeenten en kerken bijstand verleenden bij het ordenen en inventariseren van de archieven. In 1999 zijn die opgeheven en sindsdien is er vanuit de landelijke Kerk weinig aandacht meer voor deze zaken geweest. Het gevolg daarvan is dat vanuit de classis zelf de zaak is opgepakt om de regio in te gaan door contact op te nemen met de archivaris in de gemeente. De archivaris in de kerkelijke gemeente, die zich vaak als eenzaam beschouwt, is dankbaar voor de aangeboden hulp die hij van de archiefdienst ontvangt. Hij wees op de richtlijnen voor de archivering die door de landelijke Kerk worden uitgegeven. Het uitgangspunt is dat na inventarisatie besloten wordt over te gaan tot bewaren of vernietigen. Wanneer stukken vernietigd worden, behoeft dit de goedkeuring van het college van kerkrentmeesters.

De heer Stehouwer deelt mee dat 30 pct. van de gemeenten de zaak op orde hebben en dat de kerkelijke archivariissen met veel enthousiasme met dit belangrijke werk bezig zijn. Inmiddels is er de beschikking over een complete adreslijst met e-mailadressen waaraan periodiek nieuwsbrieven worden toegezonden. Belangrijk is dat colleges van kerkrentmeesters advies vragen bij de regioconsulent en dat zij erop toezien dat de eigen archivaris zijn werk kan verrichten, zodat belangrijke en voor de kerkelijke gemeente waardevolle stukken goed gerangschikt worden en bewaard blijven. De stukken moeten in zuurvrije archiefdozen worden opgeborgen. Thuis opbergen kan, maar dan moet op de temperatuur gelet worden, aldus de heer Stehouwer.

De voorzitter van de afdeling, de heer J.C. Riemersma, memoreert de noodzaak van goede archivering. Naast hem de secretaris, de heer B. Verbeek.

Archiefdienst

Hierna stond de heer H. Huitsing stil bij het beheer. De heer Huitsing, die verbonden is aan de archiefdienst van de gemeente Tiel, heeft de archieven van zes gemeenten en één waterschap in beheer. Het streven van de archiefdiensten is erop gericht de archivaris en andere in het archief geïnteresseerden erop te attenderen dat zij zoveel mogelijk de burger bij hun archivering betrekken. In feite is iedere gemeente bij een archiefdienst aangesloten.

De archivaris, die zich aan bepaalde richtlijnen inzake het archiveren van stukken moet houden, moet er bij zijn werk steeds op bedacht zijn dat hij het archief dat hem is toevertrouwd, beschikbaar moet stellen aan zoveel mogelijk mensen. Anderzijds moet hij er op letten dat deze oude stukken in zo goed mogelijke staat bewaard blijven. En niet iedereen kan op zorgvuldige wijze met deze oude documenten omgaan.

De archiefdienst ziet er op toe dat er een totaalbeeld wordt verkregen van de historie van gemeenten, waterschappen, sommige bedrijven, maar ook van de kerkelijke gemeenten. Daarnaast wordt gelet op de nodige privacy inzake openbaarheid van stukken, waarmee op zeer zorgvuldige wijze wordt omgegaan. De overheid heeft richtlijnen voor

selectie en vernietiging van stukken. Daarin is ook vermeld welke stukken b.v. 5 jaar en welke documenten 10 jaar bewaard moeten blijven alvorens de vraag te stellen wat permanent bewaard moet blijven of wat na een bepaalde periode vernietigd kan worden. Sommige instellingen lenen wel eens waardevolle documenten uit. Beter is om de stukken te laten waar ze zijn opgeborgen en mensen ter plaatse de stukken te laten inzien en daarvan een fotokopie mee te geven. Het is niet de eerste keer dat waardevolle stukken niet meer terug bezorgd werden.

In elke plaatselijke gemeente en ambtelijke vergadering van de Protestantse Kerk in Nederland worden vergaderingen voorbereid, agenda's opgesteld, notulen geschreven, brieven verzonden en opgesteld en allerlei contacten naar binnen en buiten onderhouden. Er wordt gewerkt met verslagen, notities, ledenregisters, financiële stukken, maar ook bijvoorbeeld kerkbladen en foto's. Allemaal documenten waarin afspraken, overwegingen en gebeurtenissen zijn vastgelegd. Eigenlijk is het archief het 'geheugen van de gemeente'. Daarom is het belangrijk om goed voor de archieven te zorgen.

Voorts wees de heer Huitsing nog op een aantal aandachtspunten waarop

gelet moet worden wanneer men zelf het archief behoudt, zoals temperatuur, vochtigheid, gebruik van zuurvrije dozen, enz. Tenslotte zegde hij toe de "Richtlijnen voor kerkelijk archiefbeheer" te zullen mailen naar de VKB, zodat alle colleges van kerkrentmeesters hiervan kennis kunnen nemen.

De praktijk

Tenslotte noemde de heer D.J. van Arkel, werkzaam bij een landelijk project- en adviesbureau waar hij zich met archieven bezighoudt, een aantal praktijkvoorbeelden die men ook in kerkelijke gemeenten tegen komt. Bij gebrek aan een goed gesloten kast, worden waardevolle stukken op rekken geplaatst waardoor stukken gaan verkleuren of de 'gewone' dozen worden in een vochtige ruimte geplaatst. Het komt ook voor dat alles in enkele oude grote dozen gedeponerd is en dat die dozen voor iedereen toegankelijk in een halletje of vergelijkbare ruimte geplaatst zijn.

Naast de gevaren waaraan archiefstukken onderhevig zijn, zoals vocht, kou/hitte, grote temperatuurverschillen en licht, is het ook belangrijk dat uit oude stukken de nietjes en de paperclips verwijderd worden. Archiefstukken die de moeite van het bewaren waard zijn kom je tegen in het kerkgebouw of kerkelijk centrum en de consistorie, maar ook in de pastorie en bij kerkenraadsleden of oud-kerkenraadsleden thuis. Zij beschouwen het als hun eigendom.

Kerkorde

De kerkorde noemt de archieven 'van de gemeente'. De kerkrentmeesters zijn dus tevens verantwoordelijk voor het deskundig beheer van de archieven van de kerkenraad, de diaconie en alle andere commissies en groepen binnen de gemeente. Ook die archieven moeten ordelijk bewaard worden, zodat men altijd snel kan terugvinden wat er is afgesproken, om de continuïteit van het werk te kunnen garanderen en om de ontwikkeling van een bepaald besluit of een slepende kwestie te kunnen natrekken. Wanneer archieven hun actuele waarde verloren hebben, blijven ze meestal belangrijk als bron voor de

Kalender voor de kerkrentmeesters

Februari:

- Inventarisatie van de opmerkingen van de Kerkbalanslopers en deze, indien dit noodzakelijk mocht zijn (b.v. opmerkingen van pastorale aard), doorgeven aan de overige leden van de kerkenraad.
- Betalen aandeel centrale kas.
- Betalen kwartaalnota aan pensioenfonds.
- Bedanken van de gemeentelieden voor de toegezegde bijdrage voor Kerkbalans 2011 in de vorm van een publicatie in het kerkblad en daarbij een overzicht van de eerste, meer definitieve resultaten van de actie Kerkbalans (eind van de maand)

Maart:

- Inzenden van de inlichtingenstaat van de actie Kerkbalans 2011 aan de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (postbus 176, 3300 AD Dordrecht).
- Activeren van de gemeente voor de Paascollecte en bestellen van enveloppen voor de Paascollecte bij de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer te Dordrecht.
- Bespreking van de cijfers van de voorlopige jaarrekening 2010 in het college van kerkrentmeesters.
- Betaling aandeel centrale kas.

kennis van de geschiedenis van de gemeente. De kerkrentmeesters bewaken dat deze schat aan gegevens behouden blijft.

Archiefbeheer kan alleen goed worden uitgeoefend als de archiefstukken worden bewaard in een brandveilige en droge bewaarplaats, bijvoorbeeld een brandwerende kast. De stukken kunnen het beste worden geborgen in stevige archiefdozen met grijpgat (formaat 12 cm. breed, 26,5 cm. hoog en 37 cm. diep). Het verdient aanbeveling om daarmee bij het aanschaffen van de kast rekening te houden. Sommige archiefstukken kunnen na verloop van tijd worden vernietigd, omdat ze geen actuele of historische waarde meer hebben (bijvoorbeeld: bankafschriften). Het is handig om dergelijke stukken op te bergen op volgorde van vernietigingsjaar. De 'Richtlijnen voor kerkelijk Archiefbeheer' bevatten een selectielijst voor te bewaren en te vernietigen stukken.

Stukken die ouder zijn dan twintig jaar kunnen het beste in bewaring gegeven worden bij het dichtstbijzijnde overheidsarchief, bijvoorbeeld het gemeentearchief. Dat kost niets, terwijl veilige bewaring en raadpleging onder deskundig toezicht is gegarandeerd. Uiteraard blijft de

kerkelijke gemeente altijd eigenaar van de stukken. Daarom spreken we van 'in bewaring geven' en niet van overdracht of schenking.

Verdeling naar groepen

In eerste instantie is het de secretaris of scriba die het archief verzorgt. Wanneer de ambtstermijn (of zittingsperiode) eindigt, draagt men deze taak over aan een opvolger. Om te voorkomen dat de archieven door steeds wisselende personen worden beheerd, verdient het aanbeveling in een plaatselijke gemeente één persoon te belasten met het beheer over alle archieven van de gemeente. Belangrijk is dus een verdeling te maken in stukken van:

- kerkenraad;
- college van kerkrentmeesters;
- college van diakenen en
- overigen, zoals clubs en verenigingen.

Per groep moet er een rangorde worden aangebracht en voorts een rubricering naar onderwerp.

Om te bereiken dat de registratie en inventarisatie van de archieven van de kerkelijke gemeenten de aandacht krijgen die ze verdienen, is het gewenst dat men zelf aan de slag gaat en in eerste instantie gaat zoeken naar in de historie geïnteres-

Met Kerkbalans het jaar rond

Februari

Tussentijdse rapportage en bedankje Om de gemeenteleden zo spoedig mogelijk te informeren over het verloop van de actie Kerkbalans die de vorige maand is gehouden, is het noodzakelijk om het kerkblad van februari, en vanzelfsprekend ook op de website van de gemeente, een publicatie op te nemen. De inhoud daarvan kan als volgt zijn:

De vorige maand is in onze gemeente de actie Kerkbalans gehouden. Op dit moment is ongeveer 90 pct. van de reacties binnen. Het voorlopige resultaat van de toezeggingen geeft aan dat over de hele linie gerekend

seerde personen, zoals leden van een historische vereniging. En dat vervolgens te werk wordt gegaan volgens de "Richtlijnen voor de kerkelijke archieven", zo besloot de heer Van Andel zijn inleiding.

Tijdens de inleidingen en na afloop daarvan waren de aanwezigen in de gelegenheid vragen te stellen. Van die mogelijkheid werd door velen gebruik gemaakt. Nadat de voorzitter had geconstateerd dat het onderwerp 'Archivering' een belangrijk onderdeel is van het takenpakket van het college van kerkrentmeesters en de inleiders had bedankt voor hun toelichting, werd de bijeenkomst gesloten met een gezamenlijk uitgesproken "Onze Vader".

Stichting koopt kerk Schiedam

De Stichting tot Restauratie en Instandhouding (SRI) van de kerk aan de Lange Haven e.o. te Schiedam heeft de aan de Lange Haven gelegen Havenkerk aangekocht. Deze voormalige rooms-katholieke

de vrijwillige bijdragen met ongeveer 2 pct. hoger zullen uitkomen dan vorig jaar. Verwacht wordt dat we in april a.s. over een volledig beeld beschikken.

Het college van kerkrentmeesters bedankt alle leden van onze gemeente die voor dit jaar een toezegging hebben gedaan.

Er zijn gemeenten die de gemeenteleden een persoonlijk bedankbriefje schrijven, hetgeen een stimulerende werking heeft.

Vanzelfsprekend worden de Kerkbalanslopers ook persoonlijk bedankt voor hun medewerking. Bij die gelegenheid is het aardig om het bedrag van hun wijk te vermelden en als vergelijking het bedrag van de actie Kerkbalans van vorig jaar daarbij te vermelden.

kerk is een neoclassicistische hallenkerk, gebouwd in 1822-1824. Het gebouw behoort tot de categorie kerkgebouwen die worden aangeduid als 'waterstaatskerken' en die ontworpen zijn door architecten van Waterstaat.

SRI gaat de kerk en het orgel restaureren met subsidie van het Fonds Schiedam-Vlaardingingen (€ 1,5 miljoen), het ministerie van OC&W (€ 1 miljoen) en de gemeente Schiedam (€ 250.000).

Uiteindelijk wil de stichting de kerk een passende herbesteding geven waardoor de instandhouding van dit bijzondere rijksmonument gewaarborgd blijft. Met de inventarisatiewerkzaamheden van het interieur ten behoeve van de restauratie is inmiddels een begin gemaakt. In 1964 stootte de rooms-katholieke kerk het gebouw af, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 11 januari 2011.

Kerkarchief Echteld overgezet

De Historische Kring Kesteren en Omstreken heeft op 14 januari 2011

het getranscribeerde kerkarchief van Echteld aangeboden aan de kerkenraad. Er is ongeveer een jaar gewerkt aan het overzetten van de oude stukken in goed leesbare tekst. Een deel van het archief is in de Tweede Wereldoorlog verloren gegaan, terwijl ook het naoorlogse archief niet compleet is, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 18 januari 2011.

Opheffing dreigt voor LOK

De Landelijke Organisatie Kerktelefoon (LOK) wordt met opheffing bedreigd. De LOK is in 1984 opgericht om namens de kerken te onderhandelen met de toenmalige PTT-telecom over de enorme tariefsverhogingen voor het gebruik van de kerktelefoon. Het uiteindelijke resultaat van alle onderhandelingen en acties is geweest dat er op dit moment een keuze gemaakt kan worden uit de inmiddels bekende kerkradio- oplossingen via internet, kabel en ether.

De LOK zet zich momenteel in voor belangenbehartiging, bestuurlijke ondersteuning en technische advisering op het gebied van kerkradio en technische advisering en beoordeling van geluidsinstallaties in kerken. In de beginperiode was er een actief ledenbestand en was het niet moeilijk de bestuursfuncties vervuld te krijgen. Met de komst van de nieuwe techniek, waarbij inmiddels de meeste kerkelijke gemeenten een keuze voor een alternatief hebben gemaakt, is ook de betrokkenheid van de leden afgenomen. Het gevolg is dat diverse bestuursfuncties al geruime tijd vacant zijn. Als zich geen nieuwe bestuurskandidaten melden, zal de algemene vergadering die in het voorjaar van 2011 zal plaatsvinden, worden voorgesteld de vereniging te ontbinden, aldus een persbericht.

Kerkelijk erfgoed tussen wal en schip

Drs. M. Blokhuis

Drs. M. Blokhuis is als kunsthistoricus werkzaam bij de Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland (SKKN), gevestigd te Utrecht. Sinds 1991 verricht hij inventarisaties voor deze stichting en bezoekt daartoe kerkgebouwen in heel Nederland. Na een start met de provincie Noord-Holland in 1991, volgden kerken in de provincie Utrecht en Zuid-Holland. De laatste jaren zijn alle provincies zijn werkterrein. Momenteel is hij bezig met een laatste ronde in de provincie Utrecht.

In deze bijdrage, die een reactie is op uitspraken van de heer G.L. Westerveld (oud-penningmeester van de VKB en nu bestuurslid van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland) in het septembernummer van "Kerkbeheer", geeft de heer Blokhuis een beeld van 20 jaar inventariseren en van de huidige situatie van het kerkelijk erfgoed.

Daarna geeft de heer Westerveld zijn reactie op de opmerkingen van de heer Blokhuis.

"Dit hadden we veel eerder moeten doen"

Het kost nog wel eens wat overredingskracht voordat kerkbestuurders de deuren van hun kerkgebouw openen voor inventarisatie door de SKKN. Verschillende factoren spelen daarbij een rol, zoals de geheimhouding en de komst van een vreemde-ling-deskundige. Als afleidingsmanoeuvre wordt dan bijna standaard opgemerkt dat er niets te vinden is. Maar met een verwijzing naar de standaard inrichting van monumentale historische kerken zoals de preekstoel, een statenbijbel, avondmaalsgerei, predikantenportretten, tekstborden, koperen lezenaars, kroonluchters, is men toch snel overtuigd. Een goed voorbereide inventarisatie levert herhaaldelijk verrassingen op.

De komst van een inventarisator brengt de kerk in beweging. Vergeten objecten, soms bij particulieren, worden opgezocht en keren terug in de kerk. Maar ook worden mensen aan het denken gezet over de betekenis van de (kunst)voorwerpen. De aanvankelijke terughoudendheid slaat herhaaldelijk om in enthousiasme vanwege de zorgvuldigheid en de nauwkeurige aan-

dacht voor het erfgoed. Aan het einde van een dag inventariseren durven plaatselijke beheerders dan ook te erkennen: "Dit hadden we veel eerder moeten doen". Een dergelijke uitspraak en andere, zoals "Dit was een bijzonder leerrijke dag" of "Ik wist niet dat we zulk bijzonder avondmaalszilver hadden", geven voldoening en bevestigen het nut van inventarisatie. Inventarisatiewerk in kerken is voor een deel een herwaardering voor onze generatie van de voorwerpen die zich soms al eeuwen op locatie bevinden. Het loont de moeite om plaatselijke beheerders hierover te informeren. Het is mij nog nooit overkomen dat men achteraf spijt had.

Geloofsgesprek

Het erfgoed biedt ook aanknopingspunten voor het geloofsgesprek. Dit is een aspect dat nogal eens onderbelicht blijft. Aan de hand van een avondmaalsbeker waaruit gelovigen eeuwenlang, generatie op generatie, de wijn als symbool van het bloed van Christus hebben gedronken, kan heel wat uitgewisseld worden. Bij religieus erfgoed gaat het om materiële zaken, maar juist

die oude objecten zijn aansprekend en roepen bij een breed publiek vragen op waar je als kerk goed op kunt inspelen. Dit sluit naadloos aan bij de missionaire taak van de kerk. In de thans in omloop zijnde map met "30 Kansrijke modellen voor de missionaire gemeente" komt dit aspect ook aan de orde. Heel vaak kom ik tegen dat juist fraaie objecten waar een prachtig missionair verhaal aan verbonden kan worden, bewaard worden in de kluis en daar soms nooit meer uit komen uit angst voor diefstal. Dat is voor mij het licht onder de korenmaat zetten. Je moet natuurlijk niet te koop lopen met het erfgoed, maar je kunt het wel op gepaste en veilige wijze presenteren. Juist vanwege de verscheidenheid aan betekenislagen is ons religieus erfgoed onmisbaar.

".....Wanneer het plaatselijk niet leeft....."

Het is voor mij dan ook een raadsel hoe een bestuurder uit de kring van kerkrentmeesters zich zo vrijblijvend uitspreekt over het kerkelijke kunstbezit. Westerveld stelt in het interview met hem in "Kerkbeheer" van september vorig jaar: "Wanneer men zich (plaatselijk) niet verantwoordelijk voelt voor dit kerkelijk niet-museale kunstbezit, dan behoeft de landelijke kerk niet vooraan te staan om dergelijke projecten te financieren." Hij accepteert het dus als men zich plaatselijk niet verantwoordelijk voelt. Met andere woorden: een kerkrentmeester die weinig voelt voor het kerkelijk erfgoed kan rustig zijn gang gaan. Dit heeft veel weg van willekeur en heeft weinig te maken met beleid wat men van een bestuurder mag verwachten. Dat het inventariseren van kerken van belang is voor de plaatselijke gemeente erkent hij volmondig en hij doet zelfs een oproep aan de ►

colleges van kerkrentmeesters om dit te laten doen, want dan weet men over welk waardevol kunstbezit men beschikt. Maar wanneer het plaatselijk niet leeft, dan.....? Ja, wat dan? Dan kan in een korte tijd vernietigd worden wat eeuwen is gewaardeerd en gekoesterd. Niet functioneel en niet eigentijds, is vaak het argument. Onze tijd heeft de technische mogelijkheden en helaas ook de financiële middelen om een historisch gegroeid kerkinterieur zo te wijzigen dat van het oude nauwelijks een spoor meer te vinden is. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat landelijke bestuurders het voortouw zouden nemen om plaatselijke kerkrentmeesters te wijzen op hun verantwoordelijkheid ten opzichte van dat wat van generatie op generatie is doorgegeven. Dit is toch immers ook de taak van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer, net zoals dat de taak was van de Vereniging voor Kerkvoogdijen.

Als we Westerveld moeten geloven geldt dat blijkbaar alleen voor hen die zich verantwoordelijk voelen. De inventarisaties maken in ieder geval duidelijk dat het nodig is om plaatselijke kerken te wijzen op en te overtuigen van de waarde van hun erfgoed. Kerkenraden en kerkrentmeesters zijn immers verantwoordelijk voor de kerkgebouwen en de inventaris daarvan. Het kerkrentmeesterschap is geen vrijblijvende zaak. Wie deze taak op zich neemt, neemt ook de verantwoordelijkheid op zich voor het erfgoed van eeuwen. Westerveld stelt dat als een kerk gesloten moet worden dit niet met plaatselijk goedwillende mensen gedaan moet worden (p. 283, kolom 3). Het gaat volgens hem namelijk om gebiedsontwikkeling en niet alleen om een andere bestemming van het gebouw. Dat kan zijns inziens alleen op verantwoordelijke wijze met professionals die daarin bekwaam zijn. Opmerkelijk is dat hij daarbij volledig voorbijgaat aan het interieur. Als een kerk gesloten wordt zijn het toch eerst de roerende goederen die verplaatst moeten worden, maar daarover wordt met geen woord gerept. Er zijn vele kerken aan te wijzen waarbij het belang van de inventaris groter is dan het gebouw zelf. Een aantal

De inventarisator aan het werk. Foto uit „Gids voor Behoud en Beheer van Kerkelijk Kunstbezit“.

daarvan is nog steeds niet geïnventariseerd. Moeten we het beheer daarvan laten afhangen van een toevallig-verantwoordelijk-voelen? Een beleidsmatige ondersteuning is meer op zijn plaats.

“Weinig oog voor kunstbezit”
Westerveld heeft gelijk als hij stelt dat er binnen de hervormde en gereformeerde traditie weinig oog is voor het kerkelijk kunstbezit waarover veel gemeenten beschikken. Het ontbreken van het gevoel van verantwoordelijkheid en het gebrek aan kennis is nu juist de reden dat destijds de inventarisatieprojecten gestart zijn. Terecht hebben de bestuurders van toen gezien dat men verantwoordelijk is voor het eigen erfgoed. Een bestuurder als Westerveld zou dat moeten weten.

De inventarisatie van het kerkelijk erfgoed in monumentale kerken is destijds door de provinciale bureaus van de Nederlandse Hervormde kerk grootscheeps aangepakt. In alle provincies zijn kerken aangeschreven om tegen een geringe vergoeding een overzicht te laten maken van het erfgoed. In navolging van het hervormde voorbeeld kreeg ook het Deputaatschap voor de Kunst en de Archieven van de Gereformeerde Kerken in Nederland een bescheiden budget voor inventarisatie. Het te besteden bedrag aan de kunst was echter maar een fractie van dat wat aan de archieven werd besteed. En

dat is nu nog steeds het geval. Het is logisch dat de landelijke kerk niet vooraan hoeft te staan bij het financieren van inventarisaties, maar dat betekent niet dat zij niets hoeft te doen. Juist in deze tijd van onttrekken van kerkgebouwen aan de eredienst en aanpassing van interieurs tot multifunctionele ruimten komt het roerende erfgoed in de knel. De SKKN krijgt jaarlijks een minder wordend budget terwijl het aantal gebouwen dat op korte termijn gesloten wordt alleen maar toeneemt. Binnen de Katholieke kerk is het gewoonte om elke kerk die sluit vooraf te inventariseren. Aan de hand van de nieuwe lijsten kan dan bepaald worden waar waardevolle objecten heen moeten en wat er met minder belangrijke voorwerpen moet gebeuren. Wanneer Protestantse kerken sluiten wordt een deel van de inventaris meegenomen naar het gebouw van de gemeente waar men mee samengaat. De praktijk is dat al spoedig niemand meer weet waar de spullen vandaan komen. Ik heb kluisen van kerkelijke bureaus gezien die vol stonden met avondmaalsstellen en statenbijbels waarvan niemand meer wist wat de herkomst was. Dan gaat een groot deel van de betekenis ervan verloren.

Waar kerken gesloten moeten worden lopen de emoties vaak hoog op. Het sluiten van een kerkgebouw is geen eenvoudige zaak. Het is

opvallend te constateren dat als men bemerkt dat een inventarisator uit onverdachte hoek komt en echt aandacht heeft voor de kerkelijke objecten er een heel goed gesprek ontstaat. In de wetenschap dat er een gedegen rapport gemaakt wordt van de te sluiten kerk is het verdriet beter te dragen. Er blijft daarmee toch een herinnering. We leven weliswaar van het Woord, maar er is toch behoefte aan iets tastbaars.

Wetenschappelijk onderzoek

De SKKN is niet de enige instelling die belangstelling heeft voor het roerende kerkelijke erfgoed, maar

wel de enige instelling die alle gegevens samenvoegt in een grote database. De SKKN heeft daarmee de beschikking over een schat aan gegevens en stelt die o.a. beschikbaar voor wetenschappelijk onderzoek. Zo kan b.v. precies aangegeven worden hoeveel avondmaalsbekers er gemaakt zijn in een bepaalde periode of welke verschillende statenbijbels zich in kerken bevinden.

Collecties wijzigen zich, ook die van kerken. In de archieven van de SKKN blijft alles echter bewaard en zo kan inmiddels, mede met behulp van oude publicaties, bepaald worden hoe een interieur zich in de loop der

tijd ontwikkeld heeft. Wanneer oude rapporten opnieuw opgevraagd worden (omdat ze plaatselijk zoek zijn) blijkt vaak dat er objecten verloren zijn gegaan zonder dat men daar weet van heeft.

Doordat de SKKN al jarenlang bezig is met het documenteren van kerkinterieurs zijn veel van de gegevens uniek. Er zijn al veel kerkgebouwen gesloten en gesloopt en het meubilair ervan is verspreid, zodat er geen spoor meer van te bekennen is. In de archieven van de SKKN blijven deze kerken bestaan en blijven de gegevens ervan "levend materiaal" dat ten dienste van anderen staat.

Reactie van de heer G.L. Westerveld

De redactie van "Kerkbeheer" heeft het ingezonden artikel van de heer Blokhuis aan de heer Westerveld voorgelegd. Deze plaatst bij dit artikel de volgende kanttekeningen:

Drs. Blokhuis maakt op assertieve wijze gebruik van het interview met mij in "Kerkbeheer" om de werkzaamheden van de SKKN nog eens expliciet onder de aandacht van de kerkrentmeesters te brengen. Een goede zaak, want zoals uit het interview blijkt, draag ik, zoals veel (kerkelijke)bestuurders deze nuttige inventarisatie een warm hart toe.

Toch nog een enkele opmerking naar aanleiding van de gebruikte citaten.

- Drs. Blokhuis grijpt terug naar de tijd toen de SKKN werd opgericht. Bekend mag worden verondersteld dat de rechtsvoorgangers van de PKN via de SPKK daarbij betrokken waren en dat voor de financiering er vanuit werd gegaan dat de helft van de overheid zou komen en de helft van de kerken. Ook in die tijd moesten, naast de subsidie van de landelijke kerk, de plaatselijke gemeenten en kerken van protestantse zijde, zelf een bedrag fourneren in het kader van de autonomie van de plaatselijke gemeenten en kerken.
- Dat de landelijke kerk en bijvoorbeeld de Vereniging van Kerkvoogdijen (VVK) niets zouden hebben gedaan, is een absolute misvatting. Vanaf 1988 heeft er jarenlang een project gelopen waarbij de toenmalige Generale Financiële Raad en de Stichting Stormbrand (voortgekomen uit de VKK) de plaatselijke gemeente die liet inventariseren, 'beloonde' met f 250.
- De stelling dat, wanneer protestantse kerken sluiten, er willekeurig met de inventaris wordt omgegaan is onjuist. Bij de begeleiding door de landelijke kerk in geval van sanering van kerkgebouwen is registratie en advisering (van meer dan kunstbezit) een actueel onderwerp.
- 'Een kerkrentmeester die weinig voelt voor kerkelijk erfgoed kan rustig zijn gang gaan', is een eigen

vertaling van drs. Blokhuis, die absoluut onjuist is. Dat de plaatselijke gemeente niet door een bovenplaatselijke instantie verplicht wordt de SKKN in te huren is wel juist, want zo is het gelukkig in de Protestantse Kerk in Nederland geregeld.

- De suggestie wordt gedaan dat landelijke bestuurders geen aandacht hebben voor het roerend kerkelijke kunstbezit. Het gestelde onder het 2e aandachtspunt hierboven weerspreekt dit al. De aandacht die ik in het interview aan de SKKN gaf weerspreekt dat ook. Verder krijgt de SKKN een podium op alle plaatsen waar dat dienstig is. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan de workshop op het jaarcongres van de VKB, maar ook de gemeenteadviseurs kerkbeheer en de medewerkers en bestuurders van de VKB grijpen elke gelegenheid aan om te wijzen op de nuttige dienstverlening van de SKKN.
- Kerkrentmeesters moeten keuzen maken. Natuurlijk wijzen landelijke bestuurders kerkrentmeesters op hun verantwoordelijkheid t.o.v. datgene wat door generatie na generatie is nagelaten. Dat die last hen tot keuzen dwingt die niet altijd in de lijn van drs. Blokhuis liggen, laat zich begrijpen.
- Dat ik bij het onderwerp 'gebiedsontwikkeling' niet de natuurlijke link leg naar het kerkinterieur wordt me, naar ik vertrouw, vergeven.

Wat leren we van het interview, dit artikel en mijn commentaar? Het volgende:

- De Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland is het instituut waar kerkrentmeesters moeten zijn als het gaat om inventariseren van kerkelijk kunstbezit.
- Een interview, hoe lang ook, dekt nooit alle onderwerpen op de manier die ten genoegen van de insiders is.
- Iedereen heeft de handicap van zijn eigen zichtveld.
- Marketing en communicatie kunnen nooit gemist worden bij een (bedrijf)activiteit van enige omvang. Dus ook de promotie van het werk van de SKKN moet niet aan toevallige omstandigheden, mogelijkheden en goedwillende bestuurders worden overgelaten, zo besluit de heer Westerveld zijn reactie op het artikel van de heer Blokhuis.

Verslag voorlichtingsbijeenkomsten VKB beheerders van kerkelijke begraafplaatsen (3)

R.M. Belder

Hieronder volgt het derde deel van het verslag van de door de Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen van de VKB in mei 2010 gehouden drie voorlichtingsbijeenkomsten.

3. Aanleg, uitbreiding, herinrichting, ruiming en opheffing van de begraafplaats

Uitbreiding begraafplaats

Van oudsher is, op basis van het Koninklijk Besluit van 24 mei 1825, bepaald dat gemeenten met meer dan 1.000 inwoners hun overledenen niet langer binnen de bebouwde kom mochten begraven. Vandaar dat gezocht werd naar een begraafplaats buiten de bebouwde kom. Ook de kerkbesturen, die een bijzondere begraafplaats exploiteren, hielden hiermee rekening.

Indien beheerders van kerkelijke begraafplaatsen de behoefte hebben hun begraafplaats uit te breiden, en er geen beschikking is over eigen grond, kan men een beroep doen op het gemeentebestuur. Dit in verband met het feit dat artikel 33 van de Wet op de Lijkbezorging (Wlb) bepaalt dat een gemeente voor zich of samen met andere gemeenten, een gemeentelijke begraafplaats heeft. De positie van een kerkelijke begraafplaats in een burgerlijke gemeente waar geen begraafplaats is, is een wat sterkere dan waar dit wel het geval is.

Aanleg nieuwe begraafplaats

Voor de aanleg van een nieuwe begraafplaats moet aan een scala van zaken gedacht worden, zoals o.m.:

- is de ligging van de grond in het bestemmingsplan opgenomen?
- hoe is het terrein gesitueerd met eventueel omliggende bebouwing?
- hoe is het gesteld met eventuele geluidsoverlast?
- welke eisen stelt de inspectie milieuhygiëne?
- hoeveel begrafenissen zijn er per jaar en wat is de prognose voor de toekomst?
- is er een accommodatie nodig voor rouwdiensten en/of condoleren?
- welke graven worden er uitgegeven (algemene graven of graven waarop een uitsluitend recht rust)?
- samenstelling van grond en zand, enz.

Alvorens een en ander tot uitvoering wordt gebracht, is het gewenst een z.g. Programma van Eisen (PvE) op te stellen.

Uitbreiding van de begraafplaats

Om tot verantwoorde besluitvorming te komen over de

uitbreiding van de begraafplaats is een plan van aanpak nodig. Daaraan gaat vooraf een inventarisatie van de huidige begraafplaats (wat is er nog aanwezig voor graven), aanwezige paden, beplantingen, e.d. Daar hoort ook een capaciteitsberekening bij (hoeveel begravingen zijn er per jaar, hoe is de ontwikkeling voor de komende jaren en het bepalen van een doorlooptijd (aantal jaren) voor beschikbaarheid van grond voor graven.

Vervolgens wordt op basis van de capaciteitsberekening en de benodigde ruimten voor paden enz., bepaald hoeveel grondoppervlakte er nodig is voor de uitbreiding van de begraafplaats. Daarna wordt een schetsplan opgezet voor indeling van het nieuwe gedeelte, waaronder een voorstel voor een beplantingsplan.

Daarna wordt er nagegaan in welk perceel de uitbreiding gebeurt. Heeft de kerkelijke gemeente zelf voldoende mogelijkheden of moet men daarvoor bij de burgerlijke gemeente terecht. Bij het verkrijgen van nieuwe gronden dient men rekening te houden met verschillende voorschriften, zoals uitgangspunten die in de Wlb zijn vastgelegd, plaatselijke verordeningen, overige wetgeving, e.d.

Tenslotte moet er een kostenopstelling worden gemaakt van de totale investering. Voor een model van een kostenopzet voor aanleg/uitbreiding van de begraafplaats, wordt verwezen naar het *Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen*, dat begin 2010 door de VKB is uitgegeven.

Herinrichting begraafplaats

Alvorens tot herinrichting van de begraafplaats wordt overgegaan, moet er een aantal voorbereidende werkzaamheden worden verricht, zoals o.m.:

- inventarisatie van de verschillende soorten graven, beplanting, e.d.;
- aankondiging in de pers en plaatselijke bladen dat er in een bepaalde periode een renovatie van de begraafplaats plaatsvindt;
- informatieverstrekking over de herinrichting;
- aandacht voor informatieverstrekking aan rechthebbers.

Verder is er een aantal voorbereidende werkzaamheden inzake de herinrichting en zijn er zaken waarmee tijdens de uitvoering van de renovatie rekening moet worden gehouden.

Gelet op de complexiteit van deze materie, waarvoor verschillende colleges van kerkrentmeesters belangstel-

SBKG Friesland wil eerlijker verdeling monumentenbudget

De Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Friesland zond op 14 januari 2011 onderstaand persbericht naar alle media in verband met het indienen van 124 Periodieke Instandhoudings Plannen (PIP) die op 15 januari 2011 bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) door de directeur van de SBKG Friesland, de heer ing. J. Jongsma, werden afgegeven. De heer Jongsma wil bereiken dat er een eerlijker verdeling van de beschikbare subsidie komt. "Eerlijker verdelen door de monumenten die al ingestroomd zijn en gehonoreerd, niet eerder opnieuw een aanvraag mogen doen dan nadat alle kerkelijke gemeenten en overige monumteneigenaren een eerlijke kans hebben gekregen. Een paar jaar geen subsidie is voor bijna alle monumenten geen probleem. Ook voor de kerken niet. Doordat de overige monumenten al eenmaal gehonoreerd zijn, mag verwacht worden dat die in goede staat

verkeren en monumenten in goede staat, kunnen best een jaar of drie zonder subsidie", zo licht de heer Jongsma onderstaand persbericht toe.

Aanvragen persoonlijk bezorgd

Op zaterdag 15 januari 2011 zal de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen in Friesland (SBKGF) een grote (124 stuks) subsidieaanvraag indienen ten behoeve van kerkelijke monumenten in het kader van de subsidieregeling BRIM. De SBKGF zal voor 91 kerkgebouwen, 22 kerktorens, 4 klokkenstoelen, 1 klooster, 1 mausoleum, 1 consistoriegebouw, 1 hekwerk (begraafplaats) en 3 overige monumenten een aanvraag indienen. Voor deze objecten wordt in totaal € 10,8 miljoen subsidie aangevraagd. De Stichting Alde Fryske Tsjerken (SAFT) dient, als eigenaar, een aanvraag in voor 16 van haar kerkgebouwen, voor een totaalbedrag van € 0,65 miljoen subsidie.

De 140 aanvragen zullen 's ochtends persoonlijk bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed in Amersfoort bezorgd worden. De Rijksdienst is deze dag speciaal geopend om aanvragen voor de BRIM in ontvangst te nemen.

De aanvragen van SBKGF en SAFT leggen gezamenlijk een beslag van ruim € 11 miljoen op het beschikbare subsidie budget. Het subsidiebudget voor heel Nederland bedraagt slechts € 47 miljoen. Omdat ook de vorig jaar afgewezen aanvragen dit jaar opnieuw ingediend kunnen worden, kunnen naar alle waarschijnlijkheid niet alle aanvragen gehonoreerd worden. Weliswaar wordt het principe "wie het eerst komt, die het eerst maalt" gehanteerd. Als echter op 15 januari meer aanvragen ingediend worden dan er in totaal aan budget beschikbaar is, zal er geloot moeten worden. Dat heeft de Rijksdienst reeds aangekondigd.

Een-derde gehonoreerd

De verwachting van de SBKGF is dat slechts 1/3 van de aanvragen die zaterdag 15 januari worden ingediend, gehonoreerd kan worden. ►

ling blijken te hebben, is de VKB van plan hiervoor een afzonderlijke brochure te maken.

Overdracht van de begraafplaats

Meestal als gevolg van afname van bestuurskracht in het college van kerkrentmeesters, wordt in sommige gevallen overwogen om het beheer van de begraafplaats aan derden over te dragen. Om ervoor te zorgen dat o.a. de verplichtingen, zoals de hervormde gemeente die destijds met rechthebbenden is aangegaan, veilig gesteld blijven, heeft de VKB enkele jaren geleden hiervoor een afzonderlijke brochure samengesteld. Hierin staat de procesgang nauwkeurig omschreven, waarbij de voorkeur wordt uitgesproken om, indien dit mogelijk is, in daarvoor in aanmerking komende gevallen zoveel mogelijk samenwerking te zoeken met omliggende kerkelijke gemeenten die ook een begraafplaats exploiteren.

Ruiming

De procedure van ruiming is omschreven in deel 1 van deze artikelenserie (zie Kerkbeheer van november 2010, pagina 357). Hieronder wordt ingegaan op het ruimen in de praktijk. Allereerst moet worden nagegaan of er nog rechthebbenden zijn. Zo ja, dan moeten die toestemming tot ruiming verlenen en wanneer dat gebeurd is, kan de beheerder tot ruiming van graven overgaan.

handmatig of machinaal ruimen. Dat laatste gebeurt door het z.g. schudden van de graven. Dat geschiedt met een graafmachine waarbij de grafbak vervangen wordt door een schudtrommel. De restanten worden zo goed mogelijk gescheiden en de stoffelijke resten worden in een z.g. verzamelgraf bijgezet. De overige resten zoals handgrepen, schroefpennen e.d. worden met het afval verwijderd. Zoals in paragraaf 1 is vermeld, moet e.e.a. zeer piëteitsvol plaatsvinden. Daarom is het noodzakelijk dat ruiming gebeurt door daartoe gekwalificeerde bedrijven. De kosten van het ruimen zijn voor rekening van het college van kerkrentmeesters.

Sluiting en opheffing van de begraafplaats

Wanneer het college van kerkrentmeesters zou besluiten de begraafplaats te sluiten, dan dient het direct daarvan melding te maken bij Burgemeester en wethouders. Zodra de begraafplaats gesloten is, worden er geen lijken meer begraven en blijft de begraafplaats gedurende 20 jaar onaangeroerd liggen. Een particulier graf dat op een gesloten begraafplaats is gelegen, wordt, voorzover in het onderhoud behoorlijk is voorzien, onaangeroerd gelaten.

Een begraafplaats is geen begraafplaats meer indien de grond de bestemming heeft verloren en zich daarin geen graf bevindt.

Ruiming kan op twee manieren gebeuren, namelijk

Slot volgt

Daarna zal het budget op zijn. Ook alle aanvragen die vorig jaar om budgettaire redenen afgewezen werden (dit waren er 675, tegenover 425 gehonoreerde aanvragen) worden nu weer ingediend. Zij lopen dan ook de kans om dit jaar opnieuw afgewezen te worden.

Eerlijker verdeling

SBKGF vraagt in de huidige economische situatie niet om meer geld, maar wel om een eerlijke verdeling van subsidiegelden. Door het gehanteerde systeem krijgen kerken niet dezelfde kans op subsidie als de 'overige' monumenten die in eerdere jaren zijn ingestroomd in de subsidieregeling BRIM (zie uitleg in bijlage). Alle aanvragen die vanaf 2006 zijn ingestroomd in de BRIM, konden worden gehonoreerd. Er was steeds voldoende budget beschikbaar. SBKGF vindt dat ook de kerken van wie de aanvragen vorig jaar niet gehonoreerd konden worden én de kerken die dit jaar instromen, een eerlijke kans moeten krijgen. SBKGF pleit er dan ook voor om een tijdelijke "stop" in te voeren voor de overige monumenten. Voor de overige monumenten kan namelijk met ingang van 2012 opnieuw een subsidieaanvraag gedaan worden. Hierdoor komt er nog meer druk op de regeling. Deze monumenten hebben echter al volop van de regeling gebruik kunnen maken. SBKGF pleit ervoor om de groep die deze kans nog niet heeft gehad, nu eerst voorrang te geven. Er is echter een aantal monumenten waaraan jaarlijks onderhoud voor onderdelen noodzakelijk is. Voor deze monumenten zou op die onderdelen een uitzondering gemaakt dienen te worden. Voorbeelden hiervan zijn: orgels, klokken en uurwerken, maar ook de draaiwerken in molens.

Boekje over rouwborden in Ommelanden

Onlangs verscheen onder de titel "Rouw, rijkdom en revolutie — de eigendoms geschiedenis van rouwborden in de Ommelanden" een boekje van de Stichting Oude Groninger Kerken over kerkhoven in de provincie Groningen. In de Ommelander kerken zijn vandaag de dag nog tientallen rouwborden te

Korte uitleg van de regeling Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten (BRIM) met betrekking tot instroom en vervolg.

De BRIM regeling is op 1 januari 2006 in werking getreden. Er kon gefaseerd ingediend worden.

- 2006 Molens, kastelen-landhuizen en horeca-instellingen
- 2007 Boerderijen, sommige woningen, weg- en waterwerken
- 2008 Openbare gebouwen, verdedigingswerken, liefdadigheidsinstellingen, losse objecten
- 2009 Kerkelijke gebouwen met monumentnummer 45.000-530.000
- 2010 Kerkelijke gebouwen met monumentnummer 1-26.099
- 2011 Kerkelijke gebouwen met monumentnummer 26.100-45.949

Vanaf 2012 kan de categorie van 2006 opnieuw een subsidieaanvraag doen voor 6 jaar, in 2013 de categorie van 2007, enz. Doordat de categorie kerken verreweg de grootste categorie is, zijn deze als laatste ingedeeld. Hier wordt dus ook het grootste beslag op het budget gedaan.

Doordat minister Plasterk in 2009 besloten heeft dat de maximale subsidiabele kosten voor kerken verhoogd worden van € 100.000 naar € 700.000 per kerk, konden er minder subsidieaanvragen voor kerken gehonoreerd worden. Een beperkt aantal relatief kostbare snoepten met elkaar een flink deel van de beschikbare middelen op.

Gelukkig heeft de Rijksdienst reeds aangekondigd dat het 'plafond' van de maximale subsidiabele kosten (nu € 700.000) medio 2012 weer omlaag gaat. Dit betekent dat er vanaf 2012 aan meer kerken een subsidiebeschikking geboden kan worden. Hierdoor zal het probleem van te weinig budget over een aantal jaren voor een groot gedeelte verleden tijd zijn.

bewonderen. Ze verschillen in omvang en praal, maar hebben allemaal een belangrijke historische, culturele en financiële waarde.

De borden zijn meestal eigendom van de plaatselijke kerkelijke gemeente of van de Stichting Oude Groninger Kerken. Het boekje is te bestellen via de website www.groningerkerken.nl of telefonisch via nummer 050-3123569, aldus een bericht in het blad "Noorderkrant" van 1 december 2010.

Zorg voor de veiligheid in kerkgebouwen

Begin deze maand is door onze Vereniging aan alle colleges van kerkrentmeesters een folder toegezonden waarin de aandacht wordt gevraagd voor de noodzakelijke veiligheid in kerkgebouwen.

Omdat de overheid, mede als gevolg van bezuinigingsmaatregelen, zich in de vergunningverlenende sfeer steeds meer terugtrekt, wordt nog méér de nadruk gelegd op de

verantwoordelijkheden, inzake brandveiligheid, van gebruikers en eigenaren van kerkgebouwen zelf.

Om tot een verantwoord plan van aanpak te komen, is het noodzakelijk een stappenplan te maken zoals in de folder omschreven is. Tevens is daarbij een checklist gevoegd die colleges van kerkrentmeesters dienen in te vullen.

Van colleges van kerkrentmeesters wordt verwacht dat zij:

- met behulp van deze checklist het kerkgebouw inventariseren;
- aantekenen waar er knelpunten liggen die opgelost moeten worden en zij op basis zoals dat in de folder is omschreven, een passende oplossing voorstellen; en
- deze passende oplossing tenslotte bespreken met de brandweer.

Wanneer colleges van kerkrentmeesters zich aan dit Plan van aanpak houden, handelen zij zoals de wetgever van de eigenaar van een kerkgebouw mag verwachten.

“Investeer in de toekomst, zo nodig ook met geld”

R.M. Belder

Dat communicatie ook voor kerkrentmeesters een belangrijk onderwerp is, weten zij. Elk jaar wordt van hen verwacht dat zij zich opnieuw beraden over het benaderen van de gemeenteleden voor de actie Kerkbalans. Dat is ook tijdens de afgelopen maanden weer het geval geweest om er voor te zorgen dat er middelen beschikbaar liggen om gemeenteleden vanaf 17 januari 2011 te gaan benaderen voor de actie Kerkbalans 2011.

Maar de communicatiemiddelen variëren soms sterk. De meeste colleges van kerkrentmeesters maken gebruik van de folder die de VKB jaarlijks beschikbaar stelt voor de actie Kerkbalans. Vanzelfsprekend nemen zij die tekst niet klakkeloos over, maar proberen zij die ‘op maat’ te maken, zodat de gemeenteleden weten wat van hen verlangd wordt. Soms, zeker wanneer de inkomsten stabiliseren of licht dalen, wordt er over nagedacht om de betreffende doelgroep die wat méér zou kunnen geven (b.v. de categorie € 50 - € 100) door middel van een persoonlijke brief te benaderen. In de gevallen dat de inkomsten structureel tekort schieten om het vastgestelde beleid uit te voeren, wordt er indringender op een bepaalde categorie gemeenteleden ingespeeld, waarbij naast de persoonlijke brief, ook het persoonlijk contact, het gesprek, een belangrijke rol speelt.

Bevlogenheid

Deze methoden van benadering, die zeker nog hun nut hebben, moeten in bepaalde situaties b.v. waar sprake is van ledenverlies en terugloop van het aantal bijdragers, eens kritisch bezien worden, want de wereld anno 2011 ziet er toch wat anders uit dan die van 20 jaar geleden. Ook het afdelingsbestuur

De voorzitter van de afdeling Drenthe, mevrouw M.W. Volders.

van Drenthe is zich daarvan bewust en daarom nodigde het iemand uit die met kennis van zaken en enthousiasme zinvolle dingen kan vertellen over het communiceren met gemeenteleden.

Deze persoon is Egbert Fokkema die als communicatieadviseur verbonden is aan de Protestantse Kerk in Nederland. Hij staat in contact met veel gemeenten en werkt in het kader van verschillende projecten samen met NCRV-tv. Nu is hij o.m. betrokken bij een kerstproject in 's-Hertogenbosch dat op de t.v. wordt uitgezonden. Verder is hij betrokken bij een project van de Protestantse Kerk in Nederland over “Stille armoede”, dat in Friesland begonnen is en zo langzamerhand naar andere regio's uitwaaiert. Hij staat met veel colleges van diakenen en kerkrentmeesters in contact. Tenslotte heeft de heer Fokkema gedurende vele jaren preekbevoegdheid en gaat hij regelmatig voor in tal van gemeenten.

De voorzitter van de afdeling Drenthe, mevrouw M.W. Volders, opende de bijeenkomst van 16

november 2010 in de Goede Herderkerk te Hoogeveen met gebed en schriftlezing. Hierna gaf zij het woord aan de heer Fokkema die op zeer enthousiaste wijze, met passie en bevlogenheid, de circa 35 aanwezige kerkrentmeesters wist te boeien.

Laat mensen aan het woord

De heer Fokkema vertelde een klein verhaaltje waarin hij demonstreerde dat mensen al vrij snel geneigd zijn te stellen dat een bepaalde aanpak of benadering van gemeenteleden niet lukt. Vaak worden ze in hun ideeën gesterkt omdat anderen hen stimuleren en aanmoedigen om zo'n nieuwe aanpak vooral niet te gaan toepassen. Maar in feite moeten ze niet naar die negatieve geluiden luisteren, want dan komt er nooit iets van terecht. Vanuit een positieve instelling en met enthousiasme aan de slag gaan, kan veel bereikt worden. Ook nu.

Maar we moeten onze stofjassen durven uittrekken en de uitdaging aan te nemen door nu eens de mensen aan het woord te laten. Want mensen zijn geïnteresseerd in mensenverhalen. Begrippen als “uw collecte is voor de diaconie of voor het jeugdwerk” zijn veel te abstract. Toon een foto van mensen en geef daarbij een kort onderschrift, want een foto zegt vaak meer dan 1.000 woorden. Kernwoorden hiervoor zijn: dat het je raakt, je ontroert en het is herkenbaar voor iedereen, aldus de heer Fokkema, die een aantal foto's met korte passende onderschriften toonde ter illustratie van zijn visie.

De boodschap die de kerkelijke gemeente moet brengen, moet een uitstraling hebben waarin emotie, solidariteit en geborgenheid de kernwoorden zijn. Maak duidelijk wat b.v. de meerwaarde van een kerk is. Wat betekent het voor de samenleving in Oosterhesselen dat ►

er in haar gemeente een kerkelijke gemeenschap is. Maak de boodschap helder, want die is de moeite waard om bekend gemaakt te worden.

Jongeren inschakelen

De heer Fokkema adviseerde in dit verband ook gebruik te maken van de diensten die jongeren op dit gebied kunnen leveren. Hij verwees naar de bijdrage die jongeren destijds leverden bij de totstandkoming van de folder die een paar jaar geleden door de protestantse gemeente van Oost-Souburg werd samengesteld en die als titel kreeg "Verbinden is een werkwoord". De jeugd werd daar gepresenteerd onder het motto "Jongeren steken van wal", waarbij de binnenpagina's van de in A3-formaat uitgevoerde folder door de jongeren werd gevisualiseerd.

Opname van een uitgebreide begroting in een folder zegt veel mensen weinig of niets. Geef een korte samenvatting van de begroting of beperk het tot één of twee onderdelen, benoem die en licht die toe. Probeer daarop een accent te leggen zodat dat onderdeel van kerkelijk werk de gemeenteleden aanspreekt.

Maar de methode en de doelgroep verschilt. Bij jongeren moet je zoveel mogelijk de communicatiemiddelen gebruiken die zij zelf ook elke dag hanteren, zoals sms-en, twitteren, enz. Of maak een mooie poster met daarop beelden die aanspreken, zoals in de situatie van Oost-Souburg, maar ook andere gemeenten volgden die weg. Zo gaf de protestantse gemeente van 's-Hertogenbosch een brochure van 28 pagina's uit die in full color is uitgevoerd. Onder de titel "Onze kerk een dooie boel?" zijn in deze brochure veel foto's opgenomen waarin mensen aan het woord komen die duidelijk maken waarmee hun gemeente bezig is. De protestantse gemeente die mensen een luisterend oor, warmte en geborgenheid biedt. Waar men omziet naar elkaar, niet alleen bij vreugde, maar vooral ook bij verdriet. Een gezellige plek voor de kinderen. Een kerk die open staat voor iedereen en waar geen discriminatie wordt toegepast. Waar mogelijkheden zijn om ons geloof te belijden en waarbij aandacht is voor elkaar.

De heer E. Fokkema houdt zijn boeiend verhaal.

Eerst communiceren, dan doneren

Het gaat om communiceren met elkaar. Eerst wanneer dat helder is, kan er sprake zijn van doneren. Dat is ook de teneur van de brochure die de protestantse gemeente van 's-Hertogenbosch gebruikt, waarvan de omslag voorzien is van een foto waarop jongeren uit hun gemeente staan afgedrukt. De brochure wordt afgesloten met een kijk in het huishoudboekje van de gemeente. Want ondanks het vele vrijwilligerswerk dat in iedere kerkelijke gemeente verricht wordt, moeten onze dominees of pastors betaald worden, moeten de kerkelijke gebouwen worden onderhouden, want gas en licht zijn nog niet gratis, en moeten de activiteiten in onze stad of dorp doorgaan.

Bedank gevers voor hun bijdrage en laat zien wat u daarmee bereikt hebt. Maar laat ook niet ongemerkt

wat er niet gehaald is. Geef, met name voor diaconale collecten is dat gemakkelijker, aan waarvoor het geld bestemd is. Laat gemeenteleden hierover aan het woord of laat de leiding van de kindernevendienst of zondagschool iets over het project vertellen waarvoor geld gevraagd wordt. Ouderen daarentegen, vragen weer een afzonderlijke benadering die meer herkenbaar vanuit hun belevingswereld.

Gemeente heeft een missie: geloof daarin!

De heer Fokkema wees er op dat de kerkelijke gemeente vanuit haar geloofsopdracht een missie heeft die zij moet vervullen. Maak dat duidelijk in uw publiciteit en maakt gebruik van de middelen die daarvoor vandaag de dag beschikbaar zijn. Het kerkblad, dat fraai is opgemaakt, de zondagsbrief waarin de meest actuele informatie over mensen en de activiteiten voor de komende week zijn opgenomen.

Vanzelfsprekend de website van de gemeente, die niet alleen leuk opgemaakt moet zijn en voorzien van praktische informatie, maar vooral wekelijks moet worden bijgehouden. De huis-aan-huisbladen waarvan de redacties op bepaalde momenten graag bereid zijn nieuws op te nemen van kerkelijke activiteiten die zich in de regio afspelen.

Naast inschakeling van jongeren bij tal van kerkelijke activiteiten, is het verder een vereiste dat gebruik

Folders van gemeenten die extra aandacht aan hun publiciteit besteden.

wordt gemaakt van de diensten van vakmensen, zoals tekstschrijvers, ontwerpers en andere mensen die hun creativiteit graag beschikbaar stellen van de kerkelijke gemeente. Belangrijk is dat de kerk laat zien wat zij doet. De mensen die zich betrokken voelen bij het eigen kerkenwerk lezen dat periodiek in hun kerkblad, maar mensen die soms ver afstaan van de kerk (rand- en/of buitenkerkelijken) lezen geen kerkbladen of nieuwsbrieven. Voor hen moet je met beelden illustreren en duidelijk maken wat de kerkelijke gemeente doet. Investeer daar in, zo nodig ook met geld, zo riep de heer Fokkema op enthousiaste wijze de kerkrentmeesters op hiermee aan de slag te gaan.

Verder wees hij op een keuzepakket met allerlei vormen van donaties. Dat kan zijn een gedachtenisfonds dat gevormd wordt uit giften van mensen die op scharniermomenten (leven, sterven, doop, huwelijk) een bijdrage voor de kerk geven, of het toepassen van een verdubbelingsfactor, hetgeen bij diaconale activiteiten vaak zeer gebruikelijk is. Maar iedereen kan meedoen met b.v. een voedselactie waarbij met een zeer gering bedrag van een paar euro mensen in ontwikkelingslanden weer voor bepaalde tijd voedsel hebben. Verder is er de plaatselijke fondsvorming voor het behoud van het kerkgebouw of van het orgel waarvoor de commissies "Vrienden van" worden ingesteld.

De heer Fokkema eindigde zijn boeiende inleiding met de visie dat kerkrentmeesters in hun missie moeten geloven. Waarom? Omdat God ons lief heeft! In de komende jaren zullen pastoraat en diaconaat meer dan ooit het toevluchtsoord zijn voor mensen die het niet meer rooien en het niet meer zien zitten. Wees daarin flexibel en durf daarin te investeren, want vaak zullen deze mensen bijna of geen band met de kerkelijke gemeente hebben. Ga de kaartenbank dus op dit terrein niet schonen, want ook Gods kaartenbak wordt niet geschoond, zo besloot de heer Fokkema.

Na de pauze, waarin de aanwezigen kennis konden nemen van diverse folders en brochures die de heer

Fokkema had meegebracht, volgde er een discussie, waarna mevr. Volders de bijeenkomst afsloot.

Orgel in Sexbierum uitgebreid met 81 houten pijpen

In 1995 gebeurde in de hervormde kerk van Sexbierum een klein drama. In het kader van de bestrijding van de bonte knaagkever werd geprobeerd om met warmte in plaats van met gas het ongedierte te bestrijden. Dat was een methode die toen vrij nieuw was. Op een nacht is er iets misgegaan, want het was geen veertig maar zestig graden in de kerk. De lijm waarmee de belangrijke houten onderdelen van het orgel verbonden zijn, kon daar totaal niet tegen. Sindsdien is het orgel onbruikbaar. Het orgel is nu uitgebreid met drie pedaalregisters. Omdat het pedaalklavier 27 toetsen heeft, betekent dat een aantal nieuwe pijpen van 81, waardoor het instrument totaal zo'n 1.300 pijpen bevat. Het gehele project kost € 384.000, waarvan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed € 175.000 voor haar rekening nam. Daarnaast betaalde de provincie Friesland € 20.000 en werden diverse fondsen aangeschreven. Ook kwam er geld binnen van particulieren, terwijl diverse verenigingen in Sexbierum acties hielden voor het Sixuskerk-orgel, aldus een bericht in het Friesch Dagblad van 6 november 2010.

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden. Geïnteresseerden kunnen specifieke informatie over de aangeboden orgels opvragen.

Momenteel zijn er in totaal 5 orgels ingeschreven. Het betreft een éénklaviers positief, gebouwd in 1970 door Pels en Van Leeuwen met 4 stemmen en aangehangen pedaal, een éénklaviers positief met vrij pedaal van de fa. Van den Berg en Wendt (7 stemmen), een éénklaviers positief van D.A. Flentrop (6 stemmen, pedaal aangehangen), een tweeklaviers orgel met vrij pedaal van Verschuieren Orgelbouw (9

stemmen) en een 2 klaviers pneumatisch orgel met vrij pedaal van J. de Koff (17 stemmen).

Voor gedetailleerde informatie over de Orgelbank kunt u contact opnemen met Centraal Bureau VKB, tel. 078-639 36 63, e-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl of raadpleeg het actuele aanbod op de website van de VKB: www.kerkrentmeester.nl

Driekwart kerken heeft website

Het Reformatorisch Dagblad van 18 november 2010 maakt melding van het feit dat drie van de vier gemeenten en kerkgenootschappen in Nederland over een eigen website beschikt. Dat blijkt uit een onderzoek van de IKON onder vijftien landelijke kerken. Bijna 1.200 gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland beschikken over een eigen website. Dat komt neer op 80 pct.

De IKON keek ook naar de regionale spreiding. In de provincie Utrecht heeft 94 pct. van de gemeenten in de Protestantse Kerk in Nederland een eigen website, terwijl dat in de provincie Friesland 62 pct. is. In de Rooms-Katholieke Kerk beschikken drie van de vier parochies over een eigen website. In de Oud-Katholieke Kerk en in de Remonstrantse Broederschap hebben alle parochies en gemeenten een eigen website.

Draaginsignes bij jubilea

Foot Dominicus Groenleer,
Gastel en Kruisland
25 jaar kerkrentmeester

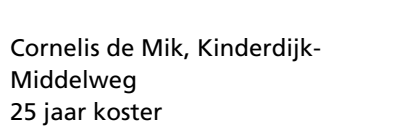
F.D. Groenleer, Gastel en Kruisland.

Willem Hendrik van der Heijden,
Horssen
25 jaar koster

W.H. van der Heijden, Horssen.

Willem Georg Hagen, Katwijk aan
Zee
25 jaar organist

C. de Mik, Kinderdijk-Middelweg.

J. de Mik, Kinderdijk-Middelweg.

Joost Johannes Gerardus Boot,
Leimuiden
35 jaar koster

J.J.G. Boot, Leimuiden.

GOUD MET BRILJANT
toegekend aan

Peter Weijs, Blankenham
50 jaar organist

Tjibbe Kloosterman, Kuinre
50 jaar organist

T. Kloosterman, Kuinre en P. Weijs, Blankenham

GOUD
toegekend aan

Willem Jan Doolaard, Dubbeldam
40 jaar organist

Hendrika Ijsinga-Huttinga, Gieten,
Bethlehemkerk
43 jaar organiste

Jan Jannes Oomkes, Gieten,
Bethlehemkerk
40 jaar organist

H. Ijsinga-Huttinga en J.J. Oomkes, Gieten

Teun Wols, Nieuwland
44 jaar organist

Jan Andries Sierink, Nieuwleusen
42 jaar organist

Jan van Dijk, Rotterdam-Zuid
42 jaar organist

Hendrik Jan Versluis, Veenendaal
42 jaar organist

Jelte Adriaan Veenhoven, Zeist
40 jaar organist

J.A. Veenhoven, Zeist

ZILVER
toegekend aan

Anna Sijbesma-Folkertsma, Akkrum
30 jaar organist

A. Sijbesma-Folkertsma, Akkrum.

Frank Christian Alexander van der
Meulen, Assen
25 jaar organist

F.C.A. van der Meulen, Assen.

Johanna Hendrika Wikkerink-
van Lochem, Bredevoort
30 jaar koster

Jan Derk Hans, Denekamp
32 jaar administrateur en
kerkrentmeester

Komt U bij ons kijken of komen wij naar U toe?
Op www.KANTINEMEUBILERING.nl
staan modellen- kleuren-prijzen van stoelen - tafels en kapstok.
Tel. 0183-505085

Evert Aalberts, Oldebroek, Goede Herderkerk
25 jaar organist

E. Aalberts, Goede Herderkerk, Oldebroek.

Johan Frederik Herman Spieksma, Oss, Paaskerk
35 jaar redactielid kerkblad

J.F.H. Spieksma, Paaskerk, Oss.

Marinus Johan Waardenburg, Oud-Beijerland
35 jaar diverse functies

M.J. Waardenburg, Oud-Beijerland.

LEGPLAQUETTE
toegekend aan

Willem Wikkerink, Bredevoort
21 jaar koster

Rien Hoekjen, Eefde
18 jaar organist

Jan Willem Bieleman, Eefde
20 jaar hulpkoster

J.W. Bieleman, Eefde.

Johannes Cornelis de Wit, Maurik
15 jaar administrerend kerkrentmeester

Reindert Wallet, Otterlo
18 jaar notabel en kerkrentmeester

Meindert Kort en Alie Kort-Gelling, Veendam
20 jaar kosterswerkzaamheden

M. Kort en A. Kort-Gelling, Veendam.

Grafmonumenten in kerk Dreischor

Op vrijdag 21 januari jl. zijn in de tweebeukige hallenkerk te Dreischor, de St. Adriaanskerk (1342) de restauratiewerkzaamheden aan de 18de eeuwse grafmonumenten van de families Mogge en Ockersse officieel afgerond. De ceremonie is verricht door de burgemeester van Schouwen-Duiveland, de heer G.C.G.M. Rabelink en Carlijn van den Hoek, de kleindochter van de voorzitter van de kerkenraad. Met deze openingshandeling zijn de restauratiewerkzaamheden afgerond en zijn de praalgraven daarmee opgeleverd en weer voor het publiek toegankelijk.

Door de voorzitter van de kerkrentmeesters in de protestantse streekgemeente Dreischor / Noordgouwe, de heer H. van den Hoek, stond stil bij de wijze waarop deze indrukwekkende praalgraven in 1728 in de kerk zijn gekomen. Mr. Mogge (1698-1756) was een zeer rijk man, hij was raadslid en schepen van Zierikzee, afgevaardigde namens Zeeland van de Staten-Generaal en lid van de Generaliteitskamer, de voorloper van de huidige Algemene Rekenkamer. Zijn nalatenschap werd geraamd op 1 miljoen 578 duizend gulden. Zijn begrafenis kostte fl. 5.000 en het marmeren grafmonument heeft fl. 13.200 gekost.

Het grafmonument van de gebroeders Ockersse in Lodewijk XIV-stijl is gemaakt door Nicolaas Seuntjes. Aan de noordzijde van de kapel is het grafmonument van Pieter Mogge, ook in Lodewijk XIV-stijl. Deze is ontworpen door Anthony Wapperon en gemaakt door Matthijs van Norgen. Boven de praalgraven in de Van Blois kapel is een typisch achttiende eeuwse beschildering aangebracht op het houten tongewelf. De financiering van de restauratie kwam tot stand door gebruik te maken van de regeling wegwerking restauratieachterstand die het BRIM heeft en met financiële ondersteuning van de provincie Zeeland, de gemeente Schouwen Duiveland en de Protestantse gemeente Dreischor/Noordgouwe.

Grafmonument Pieter Mogge.

Grafmonument gebr. Ockersse.

Te koop aangeboden Kerkbanken

in eigentijdse vormgeving uit 1960

13 sts 6 persoons
3.04 x 0.46 m,
hoog 0.80 m

13 sts 7 persoons 3.54 x 0.46 m, hoog 0.80 m
De banken zijn goed onderhouden en kunnen ingekort worden.
Inlichtingen: A.D. kerk Waalre, t.a.v. G. Ph. Kok
tel. 040 2216213 e-mail: su036758@telfort.nl

bouwen voor de eeuwigheid met leisteen

Natuurleien voor de restauratiebranche

Wij leveren de juiste kwaliteit met een betrouwbaar en deskundig advies.

Battenweg 12, 6050 AD Maasbracht
Tel: +31 (0) 475 - 436439
www.lei-import.nl

DEN HOED aannemers

Den Hoed Aannemers B.V.
Postbus 79
2860 AB Bergambacht
Telefoon : 0182 - 351 225
Email : aannemers@denhoed.nl
Website : www.denhoed.nl

Den Hoed Aannemers uit Bergambacht, ruim 70 jaar een begrip in de bouw. Gespecialiseerd in restauratie en onderhoud van uw kerkgebouw, bedrijfspand of woning.

De ambachtelijke bouwer

- restauratie-, nieuwbouw- en uitbreidingsplannen
- instandhoudingsplannen
- advisering inzake subsidie

Voor het instandhouden van uw kerkgebouw met de status van rijksmonument biedt de rijksoverheid een subsidie in het kader van de Brim-regeling. Subsidie tot een maximum van € 650.000 is mogelijk op basis van een investering van € 1.000.000 aan subsidiabele kosten. De subsidie wordt bepaald op basis van een goedgekeurd meerjaren onderhoudsplan met een looptijd van 6 jaar.

Voor verschillende categorieën rijksmonumenten heeft De Steunbeer BV inmiddels meer dan 250 van deze plannen opgesteld.

Naast het opstellen van het plan en het aanvragen van de subsidie begeleidt De Steunbeer BV desgewenst ook de uitvoering van de werkzaamheden van aanbesteding tot en met oplevering.

De Steunbeer BV
(restauratie) architecten

Havenpark 13-15 4301 JG Zierikzee
T 0111 - 450 930
steunbeer@monumentenweb.nl
www.steunbeer.com

Uw glas-in-lood, onze zorg !

- Glas-in-lood restauratie
- Nieuw glas-in-lood
- Gebrandschilderd glas-in-lood
- Glasappliqué
- Gezandstraald glas
- Glasfusing
- Grafmonumenten
- Gast-atelier voor kunstenaars

bv GlasbewerkingsBedrijf Brabant "Gbb"

Kapitein Hatterasstraat 10
5015 BB Tilburg
Tel: 013-5325110
Fax: 013-5427305
Mail: info@gbb.nl
Web: www.gbb.nl

Van der Wal Glas in Lood bv

Het Hoge 5, 7251 XT Vorden
Tel: 0575-555742 Fax: 0575-555679
Van Oldenbarneveldtstraat 83
6828 ZN Arnhem Tel: 026-3706731

Mail: info@vanderwal-glasinlood.nl
Web: www.vanderwal-glasinlood.nl

fabriek van
ELEKTR. LUIDMOTOREN
TORENUURWERKEN
(synchroon- of met
radiografische besturing)
VERLICHTE WIJZERPLATEN
OOK IN LED UITVOERING
RESTAURATIES

"DE KLOK"

5735 GP AARLE-RIXTEL
KAPEL-LAAN 1 TELEFOON (0492) 38 12 02

NIEUWBOUW
RESTAURATIE
ONDERHOUD

Platinalaan 10
5234 GH 's-Hertogenbosch
Tel 073 641 29 51
Fax 073 642 50 55
www.pelsenvanleeuwen.nl
info@pelsenvanleeuwen.nl

Dominicanenkerk Zwolle

Een **goede verstaanbaarheid** in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen.

Schaapsound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluids-installaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerktelefoon.

Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. **Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.**

schaapsound

Ridderkerk: Kaartenmakerstraat 18, 2984 CB; Tel. 0180 41 46 00 Zwolle: Baileystraat 2a, 8013 RV; Tel. 038 785 19 77

www.schaapsound.nl info@schaapsound.nl

KKG adviseurs

de specialist in kerkelijk vastgoed

Het Kantoor der Kerkelijke Goederen

het rentmeesterskantoor voor kerken en aanverwante organisaties

Het Kantoor Kerkelijke Administraties

de administratieve dienstverlener voor kerken en instellingen

Op een steeds groter aantal kerkelijke bureaus verlenen de **buitendienst-medewerk(st)ers van KKA** professionele ondersteuning. Meerdere colleges van kerkrentmeesters hebben het afgelopen jaar om verschillende redenen afscheid genomen van hun administrateur. De overstap naar een **blijvende en betaalbare** ondersteuning van KKA is bijna even zoveel keren gemaakt. Het gaat niet alleen om de KKA-medewerk(st)er die op uw kerkelijk bureau werkzaamheden gaat verrichten, maar ook om **het team van deskundigen** dat voor de **benodigde feedback** zorgt.

Een KKA-buitendienstmedewerk(st)er op uw kerkelijk bureau is echt een hele zorg minder!

Wilco den Dikken

Jan Willem Offinga

Astrid Slotboom

Ageeth Udo

Jannie de Graaf

Wil van Egdome

Gerwald Epping

Jeanet van Atten

Marja Ankone

Aleida Tichelaar

Hans Pfeiffer

Piet Koster

Rika Hakvoort

Gosewien Heije

Olof Velt

Het team van deskundigen dat voor de benodigde feedback zorgt bestaat uit:

- E.C. (Elly) Davelaar - ter Maaten, *specialist verzekeringen*;
- Mr. G.B. (Machiel) van Driel FBCB, *btw-specialist*;
- H.G.M. (Henk) Gries, *adviseur horeca*;
- J. (Jaap) Heiwegen, *salarisadministrateur*;
- Ing. L. (Luuk) ten Hooven, *rentmeester en specialist aan- en verkoop van kerkegebouwen*;
- Ing. W. (Wim) Jacobs, *rentmeester*;
- Mr. J. (John) Kerseboom, *jurist personeelszaken*;
- Ing. G.J. (Gerrit) Kolkman, *rentmeester*;
- Drs. A.H.J. (Arwin) Kraaij, *registeraccountant*;
- Ing. J.J.W.M.G. (Johan) Monden, *rentmeester*;
- E.W. (Ewald) Stout, *automatiseringsdeskundige*;
- M.E. (Marijse) Verweij - Kegel, *adviseur P&O*;
- Mr. H.J. (Hendrik Jan) Woltersom, *rentmeester*.

Kijk voor meer informatie ook eens op onze website:

www.kkgkka.nl

Voor inlichtingen en het maken van een afspraak kunt u contact opnemen met onze relatie-beheerder: Joop Buijs, telefoon (0342) 41 57 80.

Hoofdkantoor
KKA/KKG/KerkTransVorm

Postadres
Postbus 675
3800 AR Amersfoort

Telefoon (033) 467 10 10
Fax (033) 465 67 86

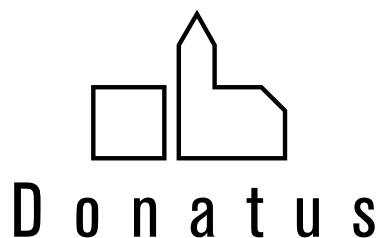
Vestigingsadres
Koningin Wilhelminalaan 23
3818 HN Amersfoort

Internet
www.kerktransvorm.nl
www.kkgkka.nl

Donatus verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en alles wat daarbij hoort. Zoals doopvonten, kanselbijbels en orgels. Ook voor vrijwilligers en werkers in kerkelijke dienst hebben we passende verzekeringen. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om met een gerust hart uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Donatus is een onderlinge verzekeringsmaatschappij zonder winstoogmerk. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNISINSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al ruim 6000 verzekeringen voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERVING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans (Nieuwe Stijl), eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven
- **ONDERSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes, legplaquettes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht.
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Website: www.kerkrentmeester.nl

